חנוכה-אויסגאבע ת*ר*פ*ט

ייִוואָ ארכיוו

בית יעקב
חודש זשורנאל

אָרגאַן פאַר די אינטערעסען פון בית-יעקב-שולען און אָרגאַניזאַציעס בנות-אגודת-ישראל אין פּוילען

רעדאַקטאָר: א. ג. פרידענזאָן

דער ציעל פון די בית-יעקב שולען: צו ערציהען די יודישע טעכטער אין גייסט פון דער יודישער תורה און ישראלים היסטאָרישע יבּיגקייט-אידעאַלען.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז: אַ יאָהר 8 גיל. אויסל.: 2 דאָלאַר. געלד פאָראויס.

אַדרעס פאַר געלד:
ŁÓDŹ, P. K. O. 65,613

דאָס פּראָגראַם פון בנות אגודת ישראל: טלימט-ערפילונג פון דער יודישער פרוי אין דער לעזונג פון די יודישע פּראָבלעמען אין גייסט פון תורה ומסורה.

אין היינטיגען נומער:

1) צו אַלע פריינד פון בית יעקב זשורנאַל — — — * * *
2) להדליק נר של חנוכה. — — — — — — א. ג. פרידענזאָן
3) כלל-אויפגאַבען פון דער יודישער טאָכטער. — ח. י. אייז
4) חנוכה—דער יום טוב-פון גייסטיגער העלדישקייט. הרב מ"ח לויא
5) די חנוכה-ליכטלעך. — — — — — — דר. ל. נעמצעוויטש
6) דער חשמונאים-קאַמף. — — הרב שמשון שטאָקהאַמער.
7) חנוכה-געדאַנקען. — — — — — — שרה שענירער
8) די לעגענדאַרע בת-מלך. — — — — — — ל. שיף
9) כל-זמן עס צאַנקט נאָך ליכטעל — — — ש. ראָטשטיין
10) אַיודישע קעניגין האָט רעגירט. — — — מרדכי פעסעל
11) פון חודש צו חודש — — — — — — — — * * *
12) רשימה און אַנאָנסען — — — — — — — — —

פוילישער טייל – „WSCHÓD"

6 יאהרגאנג

נומער 37

פּרייז 85 גר.

אשה יראת ה׳ היא תתהלל
(משלי)

בית-יעקב-זשורנאל

ערשיינט יעדען ראש-חודש

בית יעקב לכו ונלכה באור ה׳
(ישעי׳)

ב״ה לאָדז, כסלו תרפ״ט. זעקסטער יאָהרגאַנג	№ 37	Łódź, Grudzień 1928 rok VI

לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל חֲנֻכָּה \ א. ג. פרידענזאָן

דער הויפט-מהות פון דער פייערונג, וואָס דאָס יודישע פאָלק הויבט אָן יעדעס יאָהר דעם פינף-און-צוואַנציגסטען כסלו און דויערט אַכט טאָג, בעשטעהט דער עיקר אין פייערן זיין גרויסען יום-טוב פון אייביגער גייסטיגער בענייאונג.

און אַזוי איז דעמאָלט געשעהן:

חייט, אין וויסטע מדבריות האָבען זיך בעהאַלטען אין טיפע היילען, די צדיקים און חסידים; מיט צובראָכענע הערצער האָבען זיי זיך צוגעקוקט, צו די גרויזאַמע מעשים, וואָס זענען אָפגעטהון געוואָרען דורך זייערע אינערליכע און אויסערליכע שונאים, אַ זיפץ נאָך אַ זיפץ, אַ קרעכץ נאָך אַ קרעכץ האָט שווער אָפגעהילכט אין דער בלוטיגער אַטמאָספערע. דאָס האָבען די געטרייסטע פון די געטרייע קינדער פון ישראל זייערע וועה-טאָגען צער אויסגעגאָסען צו-ערשט אין בלויזע זיפצען און קרעכצען. און, ווען די פיינד האָבען זיך אַלץ מעהר געשטאַרקט און מיט טריאומף מארשירט פאָראויס, פערכאַפענדיג איין פאָ-זיציע נאָך דער צווייטער, איז דער מוט פון די צדיקים און חסידים נאָכמעהר געפאַלען און אַ מורא׳דיגער יאוש געמישט מיט רעזיגנאַציע האָט זיי ארומגענומען; זיי האָבען זיך טיילווייז אָנגעהויבען דעם שונא אונטערצוגעבען און ווען נישט לעבע-דיגערהייט, זענען זיי אומגעקומען על קידוש השם און פער-ברענט געוואָרען אין אַ מערה (זעה חשמונאים א׳).

איינאיינציגע פאַמיליע אָבער, די חשמונאים מיט זייער גריין-גרויען פאָטער, דעם אַלטען כהן גדול מתתיהו, האָט נישט געוואָלט רעזיגנירען און זיך געוואָרפען אין היילינגען קאמף מיט די פארשאָלטענע גריכען און זייערע אונטערהעלפער, די יודישע העלעניסטען. קליין איז געווען זייער צאָהל, שוואַך זייער קראַפט, פאַרדאָס אָבער אייזען-פעסט זייער גייסט און חייט - חייט אין דער צוקונפט האָט זייער אויג געקוקט און געזעהן! מ׳טאָר נישט שווייגען, דער קאמף מוז אויפגענומען ווערען, דער גרויסער אייביגער ג—ט לעבט, און ווי מעכטיג דער שונא זאָל אַלץ נישט זיין, קאָן און וועט דער ריינער תורה-גייסט פערטיליגען די ווילדע רויהע קראַפט!

און ס׳איז ענטשטאַנען אַ קאמף, אַ שווערער און לאנג-דויערענדער, אַ האַרטער און פערביסענער קאַמף, אַזא מלחמה וואָס די וועלט האָט נאָך אַ זעלכעס נישט געזעהן ביז יענער צייט, און געשלאַגט האָבען אַלע געוואַרט צו זעהן דעם סוף, ווען ס׳ערוואַרט דער נצחון.

און געזיגט האָבען דאָס הייפעלע „חלשים" און נישט די גרויסע מחנה „גבורים". די „מעטים" און נישט דער „רבים", די „טהורים" און נישט די „טמאים", דעם נצחון האָבען אָפ-געהאַלטען די „צדיקים" און נישט די „רשעים" — ווייל דער אייביגער זיג געהערט שטענדיג נאָר די אייביגקייט און די אייביגקייט געהערט נאָר ג—ט אליין, און זיי די חשמונאים האָבען ג—ט׳ס גרויסע מאכט אין זיך געשפירט, און דאדורך איז זיי געלונגען אויף אייביג צו דערהאַלטען די גרויסע קראַפט פון ג—ט׳ס פאָלק, די יודישע תורה.

און דערנאָך — וְאַחַר כֵּן בָּאוּ בָנֶיךָ לִדְבִיר בֵּיתֶךָ וּפִנּוּ אֶת הֵיכָלֶךָ וְטִהֲרוּ אֶת מִקְדָּשֶׁךָ וְהִדְלִיקוּ נֵרוֹת בְּחַצְרוֹת קָדְשֶׁךָ וְקָבְעוּ שְׁמוֹנַת יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלּוּ — נאָך דעם קאמף ווען דער נצחון איז שוין געווען דערגרייכט, האָט זיך ערשט אָנגע-הויבען די גרויסע גייסטיגע בענייאונג פון יודישען לעבען, די דעזינפעקציע אינ׳ם יודישען היכל, די ריינינונג פון בית-המקדש, דאָס אָנצינדען דעם אור תורה אין די יודישע הערצער און אויף דור-דורות, זענען בעשטימט געוואָרען די דאָזיגע טעג צו פייערן אַלס יום-טוב און נאָכמעהר אַלס צייט פון בענייען און דערפרישען דאָס יודישע לעבען מיט׳ן אַלטען יודישען גייסט...

דער קאַמף אין אונזער צייט פאַר׳ן יודישען גייסט, דאַרף אפשר נישט זיין קלענער ווי דעמאָלט. אויך היינט איז די מחנה פון אונזערע פיינד מיט פאַלשע אידעאַלען און פערדאָרבענע מדות נישט קלענער ווי אַמאָל. נישט וועהניג זענען אויך די צאָהל נחי׳ ככל הגוים׳ניקעס, די מאָדערנע מתיוונים און דע-ריבער, איז דער חוב פון די אַלע וואָס פייערן דעם חשמונאים-יום-טוב נישט יוצא צו זיין מיט ווערטער – מעשים, העלדישע מעשים פאַר׳ן יודישען גייסט, פאַר דער תורה און פאַר די יודישע הייליגטומער פאָדערט דער יעצטיגער מאָמענט.

„אגודת ישראל" „בית יעקב" „בנות אגודת ישראל" מוז פאָרטזעצען דעם חשמונאים קאַמף און דעמדאָזיגען קאַמף מוזען פיהרען אַלע געמיינזאַם, מענער ווי פרויען זיהן ווי טעכטער. „נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס" — פרויען — זאָגען אונזערע חכמים — זענען מחויב אָנצוצינדען חנוכה-ליכט, ווייל אויך זיי זענען אַ דאנק יענעם נס גערעטעוועט גע-וואָרען.

ווען מיר וועלען אַלזאָ דעם היינטיגען חנוכה, דערהערען די ברכה „להדליק נר של חנוכה", זאָלען מיר וויסען אַז דאָס בעדייט, אָנצינדען דאָס ליכט פון ערוואַכונג, און אויפ-לעבונג, בענייאונג און פערשטאַרקונג. אויף אַלע געביטען פון אונזער גייסטיגער ארבייט. יעדער פערשלאָ-

צו אלע פריינד פון בית-יעקב-זשורנאל!!

דער „בית-יעקב"-אלמאנאך ערשיינט אי״ה סוף קומענדיגען חודש

מיט׳ן היינטיגען העפט „בית-יעקב" (נומער 37) איז געענדיגט דאָס ערשטע קוואַרטאַל פון יאָהר פ״ט, דאָס התחיבות וואָס מיר האָבען אויף זיך גענומען אַרויסצוגעבען רעגולער חודש׳ליך אונ-זער זשורנאַל, האָבען מיר ערפילט, נישט וועניג שווער איז אונז דאָס אָנגעקו-מען. מיר האָבען אָבער אונזער אויפ-גאַבע נישט פערנאַכלעסיגט, אַזוי, דאָס דער צוטרוי אין די אויגען פון אונזערע לעזער און פריינד איז געוואָקסען און דאָס שאַפען שטענדיגע אַבאָנענטן אויף להבא דאַרף אונזערע פריינד אָנקומען פיל לייכטער ווי פריהער, מחמת יעדער אַבאָנענט צווייפעלט שוין מעהר נישט אין דעם ערשיינען פון „בית יעקב" זשורנאַל.

אויך אויפ׳ן צווייטען קוואַרטאַל נעמען מיר זיך פאָרטצוזעצען דאָס רע-גולערע אַרויסגעבען פון זשורנאַל, אָהן הפסקה וועט ווייטער בע״ה „בית יעקב" ערשיינען יעדען חודש, טראָצדעם וואָס מניעות זענען פערהאַן פיל, שוועריג-קייטען אַ סך און די אַרבייט איז פער-בונדען אַלץ כסדר מיט די איבערמענש-ליכסטע אָנשטרענגונגען, — וועלען מיר פונדעסטוועגען אויף להבא פלעגען די איינציגע טריבונע פון דער בית-יעקב-שול, דעם אָרגאַן פון דער בנות-ב וועגונג און מיט אַלע כוחות וועלען מיר מעהר נישט דערלאָזען צו הפסקות אינם ערשיינען פון זשורנאַל.

— מיר מאַכען אָבער אויפמערקזאַם אונזערע פריינד אויף נאָך אַ נייע שווע-ריגקייט מיט וועלכע מיר האָבען איצט פונדאַסניי זיך צו ראַנגלען: ווי בעקאַנט איז נאָך דעם שטרייק אין די לאָדזער דרוקעריי יעדע אַרט דרוק-אַרבייט טייערער געוואָרען מיט 25 פּראָצענט. פערשטעהט זיך אַז אונזער בודזשעט וועלכער לייזט אזוי אוין כסדר אַ גרוי-סען דעפיציט, ווערט איצט נאָכמעהר בעלאַסטעט און בעשווערט. מיר העכע-רען פונדעסטוועגען נישט דעם אַבאָנא-מענטס-פּרייז, בכדי נישט צו בעשווערען אונזערע פריינד די אַרבייט פון ווערבי-רען נייע אַבאָנענטען, פאַרדאָס אָבער ווערט אונזער עול נאָך שווערער און די איינציגע ערוואַרטונג אויף מיטהילף איז די האָפנונג וואָס מיר לעגען אויף אונזערע פריינד אַז זיי וועלען אין יע-דען אָרט קודם - כל בעגייען דאָס איינ-קאַסירען פון די אַבאָנענטען אויפ׳ן חנוכה-טעג איינצוקאַסירען דעם אַבאָנא-מענט אויפ׳ן צווייטען קוואַרטאַל אויך דאַרף יעדער אַבאָנענט דורכ׳ן ביילעגע-דען טשעק אין היינטיגען נומער תיכף איבערשיקען דעם אַבאָנאמענט - פּרייז אויף ווייטער, זאָל אויך יעדער אַבאָ-נענט ביי בעקאַנטע און פריינד שאַפען נייע אַבאָנענטען.

אַ בעזונדערע פליכט ליגט אויף די בית-יעקב-לעהרערינס און בנות-פּיה-רערינס צו פערגרעסערן אין יעדען אָרט די צאָהל עקזעמפּלאַרען. די לעצטע טראָגען די גאַנצע פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר׳ן בית-יעקב זשורנאַל. דער זשורנאַל וואָס האָט ציטראָגען דעם אויפלעבונגס-געדאַנק פון דער יודישער טאָכטער, אין אַלע עקען וועלט, מאָהנט איצט זיין פערדינטען שכר און די רעדאַקציע פונ׳ם זשורנאַל פאָדערט נישט קיין ספּעציעלע בעלוינונג אַ חוץ ווייטער צו קענען עקזיסטירען און פערגרעסערן דעם קרייז פון זיינע לעזערינס און לעזער. דוכט זיך, אַז אַזא מינימאַלע שטיצע דאַרף זיין אַ ברייטער האַנד געגעבען ווערען דורך אונזערע לעהרע-רינס און בנות-עסקנות.

אַלע אונזערע פריינד דאַרפען בע-זונדער נעמען אין אַכט אונזער גראַנ-דיעזער אונטערנעמונג אַרויסצוגעבען שוין דעם קומענדיגען חודש אי״ה דעם [illegible] קוואַרטאַל און גאַנץ בעזונדער פאַרברייטערען די אַבאָנענטען - אַקציע ווערבירענדיג נאָך אַ גרעסערע צאָהל נייע אַבאָנענטען.

מיר אַפּעלירען צו אַלע אונזערע פריינד, נישט שפּעטער ווי אין די [illegible] „בית-יעקב-אלמאנאך". מיר וועלען דרוקען אַ בעגרעניצטע צאָל עקזעמפּלאַרען, אַזוי, דאָס די יעניגע וואָס וועלען נישט האָבען אַבאָנירט דעם זשורנאַל און האָבען בעצאָהלט פאַר-אויס דעם אַבאָנאַמענט אויפ׳ן צווייטען קוואַרטאַל וועלען כלל נישט האָבען די מעגליכקייט צו ערווערבען זיך דאָס גרעסטע בוך פון דער נייער אָרטאָדאָק-סישער ליטעראַטור. מיר וועלען קיין שום אויסנאַמען נישט קענען מאַכען און די שולד פון נישט קענען נאָכקומען דעם פערלאַנג און שיקען דעם „בית יעקב-אַלמאַנאַך" וועט נישט פאַלען אויף אונז.

פריינד- און סימפּאַטיקער!

זייט נישט גלייכגילטיג צו אונזער אַפּעל. נוצט אויס די חנוכה טעג פאַר בענייען די אידעאַלע און גרויסע היס-טאָרישע אַרבייט פון פע-שטאַרקען דעם רעליגיעזען געדאַנק אין די רייהען פון אונערע פרויען און טעכטער.

געדענקט אַז מסייע זיין אונזער רעדאַקציע הייסט העלפען דעם רע-ליגיעזען יודישען כלל און אויפהוי-בען דעם כבוד פון אָרטאָדאָקסי-שען יודענטום.

די דריטע לאַנדעס-קאָנפערענץ פון אגודת ישראל אין פוילען האט בעשלאסען:

די קאָנפערענץ פאָדערט אויף אַלע אגודות און אָרטאָדאָקסישע עסקנים פערברייטערן דעם בית-יעקב-זשורנאַל אין יעדען יודישען הויז, ווייל דאָס ווירקט מיט צו פערשטאַרקען דעם רעליגיעזען גייסט ביי דער יודישער פרויען-יוגענד.

אַדרעס פאַר בריף:
Red. „BAJS JAKOW", Łódź
skrz. poczt. 146

אדרעס פאַר געלט:
Łódź, P. K. O. 65,613.

כלל אויפגאבען פון אונזערע יודישע טעכטער

פון — חיים ישראל אייז — ציריך

יעדער אינדיווידועלער מענש האט צווייערליי אויפגאבען, איינע פאר זיך און די צווייטע פאר דעם כלל, פאר דער געזעלשאפט. אויך די טעכטער מוזען די דאזיגע צוויי אויפגאבען דערפילען. נאר מיט'ן חילוק ווען ביי נישט יודען האט יעדער נאר די אויפגאבע צו זארגען פאר זיך און ענטגעגען צו קומען דעם מיט מענש, בשעת פאר דעם כלל זארגט שוין די מלוכה, איז עס ביי אונז יודען אנדערש, מיר האבען נישט קיין אייגענע מלוכה, וואס זאל זארגען פארן כלל ישראל. מיר מוזען דערפאר אונז אנשטרענגען און אליין זארגען פאר'ן כלל ישראל.

דער דאזיגער חוב מוז גענומען ווערען אין אכט בעזונדער פון אונזערע יודישע פרומע טעכטער, איבערהויפט האבען זיי לייכטער זייער אויפגאבע צו דערפילען, ווייל גראד ביים דערפילען זייער אייגענע פריוואטע אויפגאבען טוען זיי אויך ממילא פאר'ן כלל.

די יודישע פרוי איז די עקרת הבית, זי האט אייגענטליך צו לייגען דעם גרונדשטיין פאר דער ערציהונג פון יודישע קינדער. זייער ארבייט ביי דער ערציהונג איז אזוי ווי דער פונדאמענט פון א הויז, וואס מ'זעהט גארנישט ארויס, מ'זעהט נישט קיין פונדאמענט, קיין שטיינער און קיין ציגעל, אבער ווען דער פונדאמענט זאל נישט זיין וואלט דאס גאנצע הויז נישט געקענט שטיין, ס'וואלט איינגעפאלען און געווארען א בארג מיסט. אויך די ערציהונג פון די קינדער איז די הויפטזאך דער פונדאמענט, די גרונדלאגע וואס די מוטער לייגט, דער פשוט'ער שמועס, וואס יעדע מוטער שמועסט מיט איהר גאנץ קליין קינד, דאס וויג־ליד, וואס דאס קינד הערט, די ברכה וואס די מוטער זאגט מיט דעם קליינעם קינד. דאס נעגעל וואסער, וואס זי טראגט איהם צו אין דער פריה די הענד אפצוגיסען. די גאנצע פיהרונג ביים שפילען דאס קינד, דאס אלסדינג איז דער גרונדשטיין. דער שטארקער פונדאמענט. אויף וועלכען דער פאטער קען שפעטער אויפשטעלען די געביידע. הגם מ'זעהט גארנישט וואס די מוטער האט אויפגעטהון, אזוי ווי מ'זעהט נישט ביי א הויז דעם פונדאמענט. אבער דער פאטער און דער מלמד אין חדר קענען נאר דעמאלס א דויערהאפטע און שטארקע געביידע אויפשטעלען, ווען די מוטער האט פריהער געלייגט א שטארקען פונדאמענט. אזוי ווי דאס זעהט אייגענטליך אויס נאר צו זיין א פריוואט זאך, א אויפגאבע, וואס זאל זיין פאר'ן יחיד פאר די עלטערן, אבער באמת איז דאס א זייער וויכטיגע אויפגאבע פאר גאנץ ישראל. זאגאר די וויכטיגסטע כלל־ארבייט, ווייל דאס גוט און פרום ערצויגענע קינד

פענער מוז ערוואכען, יעדע אפגעשוואכטע טעטיגקייט מוז פערשטארקט ווערען, יעדע אפגעלאזטע ארבייט מוז בענייט ווערען. „נר לכל אחד ואחד" פאר יעדען זאל אויפשיינען דאס ליכט פון בענייאונג און „מוסיף והולך" — די ליניע פון צו קענען פערווירקליכען אלע אונזערע צילען און שטרעבונגען, איז, אלץ ווייטער צו פערמעהרען אונזערע מעשים און שטארקען אונזער גלויבען אין דעם אייביגען זיג פון ישראל סבא!

ווערט דערנאך א שטארקע רינג אין דער גרויסער יודישער קייט, ס'ווערט א שטארק אבר אינ'ם גוף פונ'ם יודישען פאלק, די דאזיגע ארבייט וואס מ'מיינט, אז זי איז נאר אינדיווידועל, איז אבער באמת איינס פון די וויכטיגסטע ארבייטען פאר'ן כלל ישראל.

כדי אבער די דאזיגע ארבייט פאר'ן כלל ישראל זאל קענען געמאכט ווערען, מוזען אונזערע יודישע טעכטער זיך פארבערייטען, כדי צו קענען ערציהען שפעטער א עכט און אמת'דיג יודיש דור.

מיר זעהן, אז אין מערב אייראפע האבען דאס אונזערע אגודת־ישראל מעדכען־גרופען גוט פערשטאנען, אזוי אז מיר דארפען זיין איבערצייגט, דאס אין מערב, וואו די פרומע ערציהונג איז ביז איצט נישט געשטאנען אויף דער הויך ווי עס דארף שטעהן, קומט אבער אצינד א בעדייטענדע בעסערונג, אזוי אז דא אין מערב ווי מ'האט שוין געמיינט, אז מ'דארף שוין זאגען רבנן קדיש נאכ'ן יודישקייט זעהט מען איצט גאנץ פרישע שפראצונגען, א כלה שעמט זיך צו נעמען א חתן אן עם הארץ, מ'פרעגט נישט אויב דער חתן האט מאטורא, מ'פרעגט פיל מעהר אויב דער חתן איז א יודע ספר. און אט אזעלכע טעכטער געבען אונז די בעסטע גאראנטיע דאס זיי וועלען אי"ה לייגען א שטארקען פונדאמענט, אזוי אז ס'וועט מעגליך זיין א שיינע און פרעכטיגע יודישע געביידע אויפצושטעלען. אמת. אז אונזערע טעכטער אין מזרח לעבען אין א בעסערער פרומערער סביבה ווי אין מערב, אבער בשעת אונזערע טעכטער אין מערב שעמען זיך נישט מיט דעם אלטען „צאינה וראינה", און פובליקירען אפילו אין דער צייטונג אינ'ם ארבייטס - פראגראם, אין וועלכער שעה זיי לייענען צוזאמען „צאינה וראינה", געהן א סך פון אונזערע טעכטער פון גאנץ פרומע הייזער אין מזרח גראד נישט צום לערנען פון פרשת השבוע.

ווען אונזערע פרומע טעכטער אין מזרח ווילען פאר'ן יודישען כלל ארבייטען, מוזען זיי זיך אנשליסען אין די „בנות אגודת ישראל", כדי צוזאמען פראגראמאטיש צו קענען דערפיהלען זייער חוב פאר'ן יודישען פאלק, פאר דער יודישער צוקונפט.

אבער נישט מיט בלויזע אידעען און טעאריעס זאלען זיך אונזערע בנות־גרופען בעגניגען. איך האלט, אז זייער אויסגאבע זאל אויך בעשטעהן אין הומאניטארע און פילאנטראפישע אויפגאבען, ווי למשל, גרינדען אין די גרעסערע שטעט היימען, וואו ארימע פרויען מוזען געהן פערדינען און האבען די קליינע קינדער נישט ווי איבערצולאזען, זאלען די קינדער קענען איבער'ן טאג, אונטער די השגחה פון אונזערע „בנות - גרופען", געפינען א היים. אויף אזעלכע און ענליכע געביטען קען אויך פראקטיש געארבייט ווערען.

שליסט אייך צוזאמען צו בנות - גרופען און די יודישע צוקונפט ווערט געזיכערט.

חנוכה - דער יום טוב פון גייסטיגער העלדישקייט

פון הרב משה חיים לויא, (עפעריעס—רומעניען)

דער חנוכה־גייסט, וואס ליגט בעהאלטען אין די הייליגע ליכטלעך איז א ג—טליכער, ווייל נישט זייער אויסערליכער בליאסק איז דאס די קראפט, וואס ציהט אונז אזוי צו זיך אין זיי צו פערטיפען און זיי פערשטיין ; דא ווירקט די דערהויבענע קדושה און ג—טליכע שענקייט וואס איז אויף זיי אויסגעגאסען. וועלכע בעהערשען אונז און צווינגען אונז זיך צוזאמענצוגיסען מיט זייער פנימיות'דיגקייט, מיט זייער נשמה.

ביי די ליכטלעך הערען מיר נישט בלויז א ווערטערקלאנג, פאר אונזערע אויגען טראגען זיך דורך גראנדיעזע טהאטען, אייביגע און דערהויבענע פעולות:

אנ'עפאכע פון גייסטיגער בעפרייאונג דורך אונגעוועהנליכער מסירת הנפש.

אזוי בעטראכטענדיג אט דאס, זעהען מיר קלאר ווי דער גייסט פון פאלק זיגט!

די חשמונאים־עפאכע שטעהט כמעט לעבעדיג פאר אונזערע אויגען, בשעת מיר קוקען זיך איין אין די דאזיגע הייליגע ליכטלעך, און וואס מעהר מיר פערטיפען זיך אין דער דאזיגער דערהויבענער תקופה, זעהען מיר ווי זי גיסט זיך צוזאמען מיט דעם גאלדענעם חלום, וואס ס'האבען געוועבט אונזערע פאטער'ס און מוטער'ס און ס'האבען עס אזוי בולט געשילדערט אונזערע נביאים אויף די ימות המשיח: די גלענצענדע צוקונפט וואס ערווארט אונז, ערשיינט פאר אונזערע גייסטיגע אויגען אין איהר גאנצער הימלישער פראכט. — — —

און כמעט ווי פון זיך אליין וואקסט אויס און שוועבט פאר אונזערע אויגען די פראגע :

צי זענען מיר גרייט צו דער דאזיגער גרויסער צוקונפט ?

וואסער הערליכע און ערהאבענע ערשיינונג וועט דאס זיין — אבער צו זענען מיר דען נישט צו שוואך אום צו בעגרייפען אט דעם גרויסען מאמענט ?

גייסטיגע קארליקעס זענען מיר דאך און מיר דארפען פריהער זיך בעמיהען צו זיין גענוג שטארק צו אט דעם גראנדיעזען וועלט־מאמענט.

ס'איז נייטיג רייף צו מאכען דעם גייסט אנצוגרייטען ס'הארץ. אבער צי וועט ס'לעבען, דער גלות, דערצו מסכים זיין ? — — —

און ווידער ווינקען צו אונז די הייליגע ליכטעלעך און וועקען :

איהר זאלט נישט אויפהערען צו בענקען צו דער פערווירקליכונג פון אט די ערהאבענעם און ליכטיגען אידעאל, איהר זאלט נישט בעגראבען אין אייך אייערע שטרעבונגען־האפנונגען, איהר זאלט נישט אראפפאלען ביי זיך און מיינען, אז איהר זענט נישט פעהיג און ראוי צו דער פערווירקליכונג פון אט דעם גאלדענעם חלום, וואס ס'האבען אויסגעוועבט אייערע עלטערן, און וועלכער איז איינגעזאפט אין אייער בלוט; איהר טארט נישט אין דער דאזיגער דערהויבענער מינוט זיך איינשרימפען דורך פערזענליכע חשבונות; זאגט זיי די דאזיגע חשבונות, אז זיי זאלען אייך בעהערשען אין מאמענט פון זינקען אין קערפערליכען געווס. יעצט אבער אין דער צייט ווען איהר דערהייבט זיך אין די הויכע הימלען זאלען זיי נישט וואגען אייך אפצוקיהלען, דעמוטיגען און אונטערהאקען אייערע פליגלען.

אט האט איהר א יום טוב פון גייסטיגער העלדישקייט, און אין דעם פייער פון אט דער גבורה מוז צוגעהן דאס אייז פון מאראלער פילאזאפיע...

„אמת'ע מסירת נפש פערווישט אלע זינד און ברענגט צו עולם הבא".

איך זאג : אמת'ע מסירת נפש ווייל ס'איז פערהאן אנ־אויסערליכע מסירת נפש, א זעהבארע אויך צו וועלכער מ'דארף האבען גבורה. אבער אזא גבורה איז די שטארקייט פון א פערד.

מ'דערצעהלט, דער בעש"ט ז"ע האט איינמאל ביי שלש סעודות דריי מאל געלאכט, ערקלערענדיג די תלמידים די סבה פון זיין געלעכטער האט ער געזאגט אז ער זעהט א מענש א רומגעכאפט פון די פלאגען, אומקומענדיג אויף קידוש האמונה און דערביי קוקט ער זיך כסדר ארום צי ס'איז פערזאמעלט א גרויסער עולם... אויב מ'איז שוין זוכה צו זיין אין די הויכע הימלען, צו־וואס זיך דערביי אראפלאזען אין דער טיפעניש פון דער ערד ! — — —

אמת, דאס איז אויך א העלדישקייט, אבער נאר פון אויבענדערמאנטען סארט, ווייל יעדער טהאט אדער קרבן וואס עס ברענגט א יחיד אדער א צבור מיט'ן בעוואוסטזיין אז ער טהוט א גרויסע זאך, איז אפילו א קליינע זאך אויך נישט.

ס'טראגט אנ'אנדערען כאראקטער, אינגאנצען אנ'אנדערען, אונזער מסירת נפש.

ביי אנדערע פעלקער בשעת זיי אפפערען זיך אויפ'ן מזבח פון דער אידעע, האבען זיי דערביי די כוונה צו ווייזען זייער שטארקייט און העלדישקייט, און ביי אונז איז עס א קרבן פאר ג—ט ב"ה, מסירת נפש פאר ג—ט אליין, דאס איז אונזער איינציגע הויפט־כוונה...

אברהם אבינו ע"ה בעת ער איז געגאנגען מקריב זיין, זיין איינציגען זוהן אויף דער עקידה האט ער אליין נישט געגלויבט אויב די כונה זיינע איז ריין נאר פאר ג—ט ב"ה אליין און ער האט געפרעגט: „ווער וועט זיין דער כהן ? ד. ה. ווער וועט עדות זאגען אויף דער ריינער און הייליגער מחשבה פון קרבן, אז ער איז נאר פאר ג—ט ?

און כביכול ער ענטפערט איהם: די ביסט דער אייביגער כהן, דו און דיינע קינדער וועלען זיין די כהנים פון אייערע קרבנות און איהר וועט דערמיט עדות זאגען אויף אייער ריינער מחשבה, אפפערנדיג זיך, אז ס'איז נאר פאר ג—ט און נישט כדי צו דערווייזען דערמיט שטארקען מוט און העלדישקייט (לויט מ"ר ווירא).

ס'זענען דעריבער אינגאנצען אנדערש אונזערע ימים טובים פון די ימים טובים ביי די אומות העולם, אונזערע ימים טובים טראגען אויף זיך א רעליגיעזען אדער נאציאנאלען חותם. בעת די אומות העולם פייערען זייערע ימים טובים לכבוד זייערע העלדען און רעטער געפונען מיר גארנישט אז אויך

[illegible]

צו באַלייכטען און דערוואַרעמען די הערצער פון יודען. [illegible]

אין דאָס אַלעס טהון די שטיל, צניעות׳דיג אַזוי ווי אַ זעלבסטפערשטענדליכע זאַך.

דאַמאָלס, ווען די גריכען האָבען געוואָלט אויך אַנ־ אַכזריות׳דיגען איפן צווינגען די שוואַכע יודען אַז זיי זאָלען פערלאָזען זייער תורה, האָט ג–ט געשיקט דעם כח ביי די העלדישע חשמונאים צו וואַרפען זיך מיט מסירת נפש אין דעם הייליגען קאַמף. די חשמונאים, קעמפענדיג ווי די לייבען, האָבען צו נישט געמאַכט די בייזע כוונות פון די יודישע שונאים, גע־ [illegible] אין אויך געריינינט דעם יודישען גייסט [illegible] מידע. האָבען צוריק [illegible] די הייליגען נשמה פייער פון די חשמונאים זענען [illegible] אויף די דאָזיגע הערצער.

פון דעם דאָזיגען קוואַל זכרונות שעפען מיר שוין טוי־ זענדער יאָהרען [illegible] גלויבען און בטחון אין אונזער אייביגקייט.

[illegible] די קראַפט פון אָט יענע שטערען [illegible] דאָס ליכט פון די וויסענשאַפט אין לעבענס [illegible] וואָס צווייפלען אין דעם „נצח ישראל לא ישקר״.

די דאָזיגע לייכטענדע שטערען לייכטען אונז אין דער [illegible] אין זענען אונז מבטיח אַז אייב ס׳וועט זאָגאַר קומען אַ צייט [illegible] אונזערע שונאים וועלען זיך אויף אונז מתגבר זיין אין [illegible] אריינדרינגען אין אונזער קדשי קדשים, מטמא זיין אונזער [illegible] — די תורה — אויך דאַמאָלס וועט דאָס ליכט פון ישראל נישט אייסגעהן ח״ו.

און מיר צינדען די דאָזיגע בעשיידענע ליכטלעך צום אנדענקען פון דער הייליגער גבורה־פראַכט אין וואָס ס׳האָבען [illegible] זיך אויסגעצייכענט די מכבים, און אַזוי ווי די ליכטלעך [illegible] בעשיידען אַזוי זענען געווען אויך די העלדען אונזערע בעשיידען, [illegible] טריט ערשיינען זיי פאַר אונזערע גייסטיגע אויגען יעדעס יאָהר און מיט דעם שטילען בעשיידענעם ליכט פון די חנוכה ליכטלעך, קומען זיי אונז ערציהען אַז מיר זאָלען זיך בעמיהען צו ענטפלעקען דאָס ליכט וואָס שטראַהלט אין די טיפעניסען פון אונזער נשמה, נישט ערלויבענדיג דערביי קיין צייטען עס צו זעהען, נאָר מיר אַליין דאַרפען עס זעהען און [illegible] ענטפלעקט ווערען אין דער פאַסיגער צייט ווען עס הערען דאָס אייגענטום פון גאַנצען פאָלק.

דאָס חנוכה-ליכטעל

די טעג זענען אומעטיגע, מרה׳שחורה׳דיגע, די שוואַרצע [illegible] פערדעקען דאָס ליכט פון דער זון, עס בלאָזט דער [illegible] אין רעגען אויסגעמישט מיט שניי, קלאַפט אין די פענ־ סטער. אויך אויף דעם יודישען הארץ איז אומעטיג, מ׳זעהט נישט קיין ליכט, קיין האָפנונג, טרויעריגע געדאַנקען שווימען אַרויף, מ׳זעהט נישט קיין האָריזאָנט, קיין סוף, קיין עק. און אָט דיקא אין אזא צייט שטעהט דער יוד. דער אַלטער ישראל צינדט אָן די חנוכה־ליכטלעך, די קליינע בוימעל־ליכטעלעך, זיי ברענען צאַנקענדיג, ענוות׳דיג, שטיל, רוהיג און צוגיסען זייער בעשיידען ליכט ווי דער אייביגער יוד זייער ליכט רייסט נישט, בלענדט נישט, אָבער דעריבער איז עס אייביג. טויזענדער שיינערהייטענס האָבען מיט זייערע פלאַמען געוואָלט פערלעשען דאָס קליינע יודישע ליכטעל. טויזענדער פּאָגראָמען זענען אָר־ גאַניזירט געוואָרען, כדי צו צוברעכען דאָס יודישע חנוכה־ ליכטעל אָבער דער יודישער חנוכה־לאָמפּ דאָס יודישע בעשיידענע רוהיגע ליכט איז אייביג. ווי דאָס יודישע פאָלק, ווי דער, האָט עס אויסדערוועהלט אלס עם סגולה, ווייל אַלץ, וואָס איז הייליג, איז רוהיג, שטיל און בעשיידען אָבער אייביג.

דר. ל. ניעמצעוויטש

דער חשמונאים־קאַמף

פון הרב שמשון שטאָקהאַמער, וואַרשא

הרב שטאָקהאַמער איז שוין גענוג בעקאַנט דעם אָרטאָ־ דאָקסישען לעזער פון זיינע געדאַנקען־רייכע מאמרים, וואָס דריקען זיך אָפּ אין „יוד״. איצט זאָג־צו זיין מיטאַרבייט דער ג׳ רב אויך פאַר אונזער זשורנאַל, פאַרוואָס די ג׳ לעזער און לעזערינס וועלען געוויס איהם זיין דאַנקבאַר. רעדאַקציע

עס גענוגט צו האָבען די קלענסטע ידיעה אין אונזער געשיכטע, אום צו וויסען אַז מיר יודען האָבען — נאָך דעם אָפּיציעלען פערלוסט פון יודישע מלכים — זעהר זעלטען ארויס־ געוויזען אונזערע פערפאָלגער און בעדריקער אַ אָרגאַניזירטען בלוטיגען אויפשטאַנד, ביי וועלכען עס דעצידירען שווערדען און עס ענטשיידען פיילען...

אמת, מיר אונטערוואַרפען זיך קיינמאָל נישט דעם ווילען פון אונזערע געגנער, מיר קאַפּיטולירען אבסאָלוט נישט פאַר די מעכטיגסטע דעספּאָטען און בלוטיגסטע בעדריקער, שטאָלץ און מוטיג טראָגען מיר אונזער יודישען פאָהן, וואָס איז איינ־ געטינקען אינם בלוט פון אונזערע בעסטע זוהן און טעכטער, וועלכע זענען צוליב זייער יודישקייט ערמאָרדעט געוואָרען אויף די ברוטאַלסטע אופנים, יאָ, העלדיש פערטיידיגען מיר אונזער כבוד — אָבער, נישט מיט דער קראַפט פון דער פויסט, נישט מיט דער מאַכט פון פיזישער גבורה, נאָר מיט׳ן כוח פון אונ־ זער אייגענאַרטיגער האַרטנעקיגקייט און אויסגעהאַלטענקייט, וועלכע האָבען אין אונז איינגעבירגערט אַ זעלטענהאַפטע ווידער־ שטאַנדס פעהיגקייט, אַ דאַנק וועמען מיר בעווייזען אויסצושטעהן די ברוטאַלסטע שיקאַנירונגען און פערפאָלגונגען, און ווערען נישט פערשלונגען אין מבול פון די פערשידענע שטראָמונגען מיט וועלכע אונזערע פערפאָלגער ווילען אונז „בעגליקען״.

• • •

עס שווימט דעריבער ממילא אויף די פראַגע פאַרוואָס האָבען עס די „חשמונאים״ געענדערט די יודישע קאַמפּס־מע־ טאָדע און אָנגעווענדעט ביי זייער פערטיידיגונגס־מלחמה — דעם כוח פון דער שווערד, די מאַכט — פון דער פויסט?

די פראַגע ווערט נאָך פיעל האַרבער ווען מיר געבען נאָך צו, אַז אונזערע דאַמאָלסדיגע שונאים און בעדריקער, האָבען אייגענטליך געגען אונז נישט אַרויסגעוויזען אַ פערטיליגונגס־ טענדענץ, און האָבען נישט געשטרעבט אונז צו פערניכטען דורך בלוט־פערגיסונגען, ווי עס האָבען עס געטהון אונזערע שונאים אין אנדערע צייטען.

אָנגעהויבען האָט זיך עס ביי אַ מלחמת־הדעות, ביי אַ מיינונגס־פערשידענהייטען, וועלכער האָט, ווי עס דאַכט זיך אין פלוג, געקענט געפיהרט ווערען לויט אונזער אַלטער מעטאָדע, לויט דער מעטאָדע פון פערשטאַרקערען דעם „לימוד התורה וקיום המצות״.

אויב אויסצוגעפונען אויף דער דאָזיגער געשטעלטער פראַגע די געהעריגע תשובה, מ׳זען מיר וואַרפען אַ בליק אין דער געשיכטע פון אונזער פערגאַנגענהייט, און זיך איינהערען דעם עכאָ פון אונזער לעבען במשך פון אונגעפעהר פינפצעהן הונדערט יאָהר, נעמליך: „אָנהויבענדיג פון דעם חשמונאים־פער־ יאָד און ענדענדיג ביי דעם טראַגישען פעריאָד פון יודישען לעבען אין שפּאַניען.

דער עכאָ פון יעדער פאָלק און זיין פערגאַנגענהייט לאָזט זיך געוועהנליך הערען אין דער ליטעראַטור וואָס דאָס פאָלק האָט דעמאָלט בעוויזען צו שאַפען.

און ווען מיר הערען זיך איין דעם ווידער־קול פון אונ־ זער לעבען, אין דער ליטעראַטור וואָס מיר האָבען במשך פון יענע פינפצעהן הונדערט יאָהר געשאַפען, גרילצען נאָך היינט אין אונזערע אויערען שווידערליכע קלאַנגען פון דער פאַכענ־ דיגער שווערד אין דער האַנד פונם „שטן״ וואָס רופט זיך „פילאָזאָפיע״.

כמעט אין יעדען ספר פון אונזער ליטעראַטור וואָס איז געשאַפען געוואָרען במשך יענער צייט ווערט אָנגעוויזען איבער דער גרויסער שעדליכקייט און געפעהרליכקייט — לגבי אונזער תורה־גייסט — פון דער גריכישער פילאָזאָפיע.

מיר זעהען און שפירען וואָסער שווערען און פערביטערטען קאַמף עס האָבען געהאַט צו פיהרען אונזערע געלעהרטע פון יענער צייט מיט דעם גריכיש־פילאָזאָפישען גייסט.

הונדערטער יודישע ספרים זענען אויף דעם דאָזיגען גע־ ביט אָנגעשריבען געוואָרען. עס איז אַלעס אָנגעווענדעט געוואָ־ רען צו דערווייזען די אונבעגרינדליכקייט און פאַלשקייט פון יענע פרייע פילאָזאָפישע אויספיהרונגען. עס איז אויך שטרענג פערבאָטען געוואָרען צו שטודירען די דאָזיגע לעהרע. יאָ, עס איז אַלעס געטהון געוואָרען, און דאָך, וויפיל טויזענדער יודישע קרבנות זענען עס אריינגעפאַלען אין אָבגרינד פון יענע פאַלש־ קייטען...

עס האָט נישט געהאָלפען די גרויסע ענערגיע און ווילענס־ קראַפט וואָס עס איז דעמאָלט ארויסגעוויזען געוואָרען אויפ׳ן געביט פון לימוד התורה, עס האָבען נישט געהאָלפען די גרוי־ סע געניאַלע יודישע גייסטער, מיט וועלכע יענע צייטען האָבען זיך בעזונדערס אויסגעצייכענט. נאָר מיט אַ רייסענדער [illegible] זענען דער קראַפט האָט זיך דער גריכישער כפירה־שטראָם אריינגע־ ריסען אין דער יודישער מחנה, און האָט ארום זיך ארויסגע־ רופען אַ בעדייטענדע פעראינטערסירונג. אזוי אַז עס איז נישט געלונגען צו פערטעמפען די דאָזיגע קאַלאָסאַלע בעוועגונג.

די סיבה פון דעם, וואָס דער לימוד־התורה און קיום־ המצוות האָבען זיך נישט ארויסגעוויזען פאַר אַ פאָלשטענדיג גענוגענד פאַרטיידיגונגס־מיטעל געגען דער דאָזיגער סכנה — איז גאַנץ פשוט, נעמליך: ווייל אויך יענע פילאָזאָפיע האָט זיך בעשעפטיגט מיט ריין גייסטיגע ענינים, דאָס הייסט, אויך זי האָט זיך געגריבעלט איבער די פּראָבלעמען פון געטליכקייט און אייביגקייט, ביי וועלכען עס איז פערווישט געוואָרען די גרעניצען צווישען אמת און שקר, און צווישען קדושה און

חנוכה-געדאנקען

פון — שרה שענירער.

ווידער איז אדורך א יאָהר און ווידער טהון מיר זיך פאָרבערייטען דעם חנוכה-יום טוב.

חנוכה!... עפעס א וואונדערבארער כח ליגט אין דעם וואָרט. ס'פרעהט זיך דאָס יונגע קינד, ס'פרעהט זיך דער יונגערמאן און ס'פרעהט זיך דער זקן.

וואו איז אייגענטליך דער מקור פונ'ם דאָזיגען כח!

לויט'ן בעגריף פון פיל געבילדעטע מענשען ביי אנדערע פעלקער קען חנוכה נאָר פאָרקומען איין מאָל אין לעבען. זיי זאָגען, אז חנוכה, יוגענד קענען זיין נאָר איין מאָל. די פערגאנגענע יוגענד קען מען נישט צוריקקריגען, אויך די פערלוירענע קדושה קען מען זיך שוין נישט צוריק ערווערבען. קינדער-געמיט, יוגענד-פלאם—דאָס איז נאָר פערהאן אין דער פּאָעזיע. אין רעאלען לעבען ווערען אלע פּאָעטישע חלומות צעטרעטען; יוגענד-פאנטאזיעס אויסגעלאכט. דאָס אלעס געהערט צו דער וועלט פון דיכטונג און דמיון.

אנדערש איז אָבער ביים יודישען פאָלק: חנוכה — בענייאונג, איז דער בולט'ער אויסדרוק פון יודישען לעבען. יאָהר-איין יאָהר אויס ברענגט מיט זיך דער דאָזיגער יום טוב בענייאונג, פרישקייט און יוגענדליכקייט און פולט אָן מיט קדושה דעם חלל פון יודישען לעבען.

חנוכה איז דער סימבאָל פון אייביגער יונגקייט, פון וועמענס פלעמעלעך ס'צינדען זיך אָן אלע יודישע הערצער פון יונגען קינד ביז'ן אַלטען ניכטערן זקן און ווערען דורכגעדרינגען מיט הייליגער, אויסדויערענדער בעגייסטערונג.

ביים יודענטום זענען נישטאָ די שארפע גרעניצען צווישען יונג און אלט, צווישען פּאָעזיע און רעאלער ווירקליכקייט. „חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנו" פון דער פריהעסט'ער יוגענד ביז דער טיפער עלטער ווערט דער יוד ערצויגען אויף איין און דעמזעלבען אופן און ס'ווערט אין איהם איינגעפלאנצט איין און דער זעלבער געגענשטאנד.

דאָס ספר, וואָס בעגייסטערט אַ פינף יעהריג קינד האָט אויך כח צו בעגייסטערן און גייסטיג צו שפייזען דעם אכציג-יעהריגען זקן. ס'יודישע קינד ווערט נישט געשטאָפּט מיט ביי-קעס און אויסגעקלערטע מעשיות, פון וועלכע ס'האָט זיך דערנאָך אין לעבען אויסצוניכטערן און ענטוישען, נאָר ס'ווערט באַלד צוגעגרייט צו דער שפּעטערדיגער גרויסער אויפגאַבע — צו הייליגען ס'לעבען לויט דער תורה. די יוגענד-צייט בילדעט נאָר דעם אָנהויב, דעם ערשטען פינק פון וועלכען ס'דארף שפּעטער אויפפלאַקערן דאָס תורה-פייער, דער אש-דת און בעגלייטען איהם ביז זיין לעצטען לעבענס-טאָג. אויך די גרעסטע יוגענד-שמחה — די חתונה דארף ביי יודען נישט בעטראַכט ווערען אלס העכסטער שטאפּעל אין לעבען, נאָך וועלכען ס'איז שוין קיין ווייטערדיגע עליה נישטאָ, נאָך וועלכען ס'מוז קומען די ירידה פון לעבען — נאָר אויסשליסלעך אַלס אנהויב פון דער גרויסער אויפגאַבע, וואָס דארף זיך געמיינזאַם ווידמענען דאָס יונגע פּאָר — צו פערוואנדלען זייער הויז אין אַ טעמפּעל פאַר ג-ט און זיין תורה. יעדער טאָג זייערער איז א רינגעלע אין דער קייט, וואָס בינדט זיי וואָס אמאָל פעסטער און שטאַרקער.

די זעלבע ערשיינונג זעהן מיר אין אונזער געשיכטע. פון ערשטען גרויסען סיני-מאָמענט, ווען מיר האָבען געפייערט אונזער כריתת ברית מיט דער תורה האָבען מיר איבערגעלעבט פיל בענייאונגס-מאָמענטען: אין דער מדבר, אין שילה, נוב און גבעון, אין ירושלים דורך שלמה, עזרא און די חשמונאים, וועלכע האָבען אין אונז אַריינגעגאָסען כסדר פרישקייט און יונגען התלהבות פאַר דער אויפאָפּפערונג פון דער תורה און געגענזאַץ צו די גריכען און רוימער, וועלכע האָבען זיך אָפּגעטהון ס'זייעריגע און אַראָפּ פון דער געשיכטע-ארענע, אָפּלעבענדיג זייער צייט.

חנוכה, אַלס יום טוב און בענייאונג און אָבפרישונג לערנט אונז קענען צו לערנען דעם געשיכטליכען וועג פונ'ם יודישען פאָלק און זיין גורל איבערצולעבען כסדר בענייאונגס-דיאמענטען, וואָס פערהיטען איהם פון אַלטקייט און פערטריקנטקייט. די חנוכה-פלעמלעך צינדען טאקי אָן אין הארץ פון יעדען יוד

טומאָה, עס איז געווען אזוי צו זאָגען — זה לעומת זה.

יענע פילאָזאָפיע האָט אין הסכם מיט אונזער אנשויאונג בעפאָרצוגט דעם „גייסט" לגבי דער „מאטעריע", און געזעהן אין יעדער „סיבה" אויך א העכערען „תכלית" און שוין צוליב דעם, האָט זי געהאט א צוטריטס-מעגליכקייט אין דעם יודישען לאגער און אזוי ארום פערגרייזט אונזער גרויסען „אמת" צוגעבענדיג צו איהם פאלשע און פערפיהרערישע אויסטייטשונגען.

דאָס יודענטום איז מצד די פילון האלכסנדרוני'ס פערגריכישט געוואָרען און פערלוירען זיין אמת'ע צורה. און גרויס איז געווען די סכנה פון דעם דאָזיגען יודיש-גריכישען סינטעז.

אלס שטארקער בעוויז אויף דער ריכטיגקייט פון אונזער דאָזיגער בעהויפּטונג, קען דינען דער פאקט, וואָס יעב"ץ ברענגט אין זיין ספר „אור החיים", אז בעת די אינקוויזיטאָרישע צייטען אין שפּאניען, זענען די העכערע יודען, אזוי צו זאָגען, די למדי תורה, וואָס האָבען אָבער אויך עוסק געווען אין פילאָזאָפיע, וועניגער עומד-בנסיון געווען, ווי די סתם-יודען, די דורכשניט-מענשען, וועלכע האָבען נישט געלערנט קיין תורה, און האָבען אָבער אויך דערפאר נישט שטודירט קיין פילאָזאָפיע.

דער דאָזיגער פרק אין אונזער געשיכטע, גיט אונז די געהעריגע תשובה אויף אונזער געשטעלטער פראגע, פארוואָס די חשמונאים האָבען זיך געזעהן געצוואונגען צו גרייפען די שווערד, כדי צו פערטיידיגען דעם עקזיסטענץ פון יודענטום. זיי האָבען זיך נישט בעגניגט צו אָרגאניזירען די פערטיידיגונג אין דער פאָרם פון פערשטארקערען דעם לימוד התורה, ווייל ווי געזאָגט, איז דאָס אויך נישט געווען אין יענעם פאל קיין גענוגענד פערטיידיגונגס-מיטעל, מען האָט געקענט זיך טועה זיין און שאפען סינטעזען פון תורה און פילאָזאָפיע, אזוי ווי עס איז טאקי שפּעטער געשעהן.

מען האָט געמוזט קעמפען אין דער פאָרם, אז מיר זאָלען מיט'ן גריכענטום קיין שום שייכות נישט האָבען.

מען האָט געמוזט זאָגאר זיך בענוצען מיט דער שווערד צו אונזער אזוי שעדליכען שונא.

ווייט איז געווען דער קוק פון די חשמונאים!

דאָס פייער פון אייביגער יוגענדליכער התלהבות און אויסדויערנדער בעגייסטערונג פאַר דעם געטרייען אָבהיטען די פליכטען, וואָס דאָס יודענטום לעגט ארויף אויף זיינע אָנהענגער און דאָס גיט אונז אויך די גאראנטיע, אז קיינמאָל, קיינמאָל וועלען מיר חס ושלום נישט אלט ווערען און קיינמאָל וועט אין אונז נישט אויסגעלאָשען ווערען יענץ הייליגע התלהבות'דיגע פייער, וואָס ס'האָבען אין אונז אָנגעצינדען די גרויסע חשמונאים זיך אויפצואָפּפערן מיט דער גרעסטער מסירת נפש פאַר דער דערהאלטונג און אויפלעבונג פון יודענטום און יודישקייט.

אזוי אויך איז עס די הייליגסטע אויפגאבע פון דער יודישער טאָכטער, אָנטייל צו נעמען, אקטיוו זיך צו בעטייליגען אין דער בענייאונגס-ארבייט פון אמת יודישער קולטור און ריינעם יודישען גייסט.

נאָר א הארמאָנישע בענייאונגס-אקציע פון גאנצען יודישען פאָלק, יונג און אלט, מענער און פרויען קאָן און וועט פערוואנדלען אונזער חנוכה-צייט אין אַ'אמת'ן יום-טוב...

■■■■■

די לעגענדארע בת מלך /

פון ל. שיף

(פריי נאָכדערצעהלט, נאָך ר' נחמן בארעסלאווער)

די „בית יעקב" און „בנות אגודת ישראל" געווידמעט.

געווען אַמאָל אַ קייזער'ס אַ טאָכטער, איז זי געפאָהרען צוזאמען מיט איהר התן, אַ זוהן אַ דוכּס, אויף אַ שיף איבערן ים. זענען זיי צוגעקומען צו אַ אינזעל, אויף וועלכער עס איז געווען אַ וואַלד און זענען דאָרט אָפּגעשטיגען. דערווייל האָט דעם קייזער'ס טאָכטער פערלוירען דאָס חתונה-פינגערל, איז דער חתן געגאַנגען איהם אָפּזוכען, ביז ער האָט פערבלאָנדזשעט ערגיץ אין אַ פערוואָרפענעם ישוב, און נישט האָבענדיג וואָס צו טון, האָט ער זיך דאָרט פערדינגען פאַר אַ משרת. דעם קייזער'ס טאָכטער, וועלכע איז געגאַנגען זוכען איהר חתן, האָט אויך פערבלאָנדזשעט פון דער שיף, ביז זי האָט זיך דערשלאָגען ערגיץ צו אַ ברעג ים און בעשלאָסען דאָ צו פערבלייבען. טאָמער האָט עמיצער פערבייפאָהרען און איהר אויפנעהמען. דערווייל האָט זי זיך געשפּייזט פון די עסליכע בוימער מיט פרוכטען, וואָס זענען דאָרט ביים ברעג געוואַקסען.

איינמאָל איז דאָרט פאַרן ברעג פערבייגעפאָהרען אַ שיף מיט ים-רויבער, האָבען זיי איהר דערזעהן צווישען די בוימער, זענען די רויבער אַראָפּ צו איהר און איהר געוואָלט הרג'ענען. האָט זי זיי געבעטען, זיי זאָלען איהר פיהרען צו זייער עלצטען. ווען זי איז געקומען צום עלצטען האָט זי איהם געפרעגט: וואָס איז דיין בעשעפטיגונג? זאָגט ער: איך בין אַ גזלן. זאָגט זי: איך בין אויך אַ גזלנ'טע. דו — מיט דיין גבורה, און איך — מיט חכמה. איך בין געבילדעט און קאָן שפּראַכען. לאָמיר ביידע חתונה האָבען, וועט מען צוזאַמען דאָס געשעפט פיהרען.

דער רויבער איז דערויף בעשטאַנען.

דעם קייזער'ס טאָכטער האָט איהם דאַן פאָרגעשלאָגען, ער זאָל מאכען אַ באַל פאַר זיינע לייט, לכבוד זייער חתונה. און ווען זיי האָבען שוין אלע געהאַט זיך גוט אָנגעשכור'ט און איינגעשלאָפען אויפ'ן ברעג, האָט זי זיי אַלע אויסגעשאָכטען און אריינגעוואָרפען אין ים. דערנאָך האָט זי גענומען די שיף, וועלכע איז געווען אָנגעלאָדען מיט כל טוב, און איז מיט איהר אַוועק איבער'ן ים.

אזוי פאָהרענדיג איבער'ן ים, האָט זי בעמערקט פון דערווייטענס פאָהרען א שיף מיט מענשען. דאָס איז געווען אַ קרוינפרינץ מיט זיין פרוי און סוויטע, וועלכע האָבען געמאַכט אַ לופט-רייזע איבער'ן ים. זייענדיג אויפגעלעגט האָט די קאָמפּאַניע זיך געוועט, ווער עס וועט קענען ארויפקלעטערן אויפ'ן שפּיץ זעגעל. זיי האָבען אַלע אָנגעהויבען צו קלעטערן. דעם קייזער'ס טאָכטער האָט עס געזעהן פון דערווייטענס, האָט זי אָנגעשטעלט געגענאיבער זייערע קעפּ אַ ברענגלאָז, וואָס זי האָט געפונען אויף דער צוגערויבטער שיף. ס'איז ביי זיי פערברענט געוואָרען די מוחות, און זיי זענען אַלע אַרונטערגעפאַלען אין ים אַריין.

זי האָט דאַן צוגעטשעפּעט זייער שיף, וועלכע איז אויך געווען אָנגעלאָדען מיט כל טוב, צו איהרער און זיך ווייטער געלאָזט איבער'ן ים.

איינמאָל, אַזוי פאָהרענדיג מיט איהרע צוויי שיפען איבערן ים, האָט זי אָנגעטראָפען אויף אַ שיף, אויף וועלכער ס'איז געפאָהרען אַ יונגער געשעפטסמאַן, וועמען זיין פאָטער, אַן אַלטער מאַן און רייכער סוחר, האָט אָנפערטרויעט אַ שיף מיט סחורה, כדי ער זאָל זיך אויסלערנען פיהרען מסחרים, און אַליין זיך ערווערבען אַ פערמעגען. דער יונגער סוחר האָט די סחורה פערקויפט אין אַ ווייטע מדינה, פערדינט אַ סך געלד, און האָט איצט אַ היים געפיהרט אַ אָנגעלאָדענע שיף מיט סחורות, וועלכע ער האָט אויפגעקויפט אין ווייטע מדינות. אָנטרעפענדיג אַ איינזאַמע יונגע פרוי, פאָהרען אַליין איבער'ן ים מיט צוויי רייך אָנגעלאָדענע שיפען, האָט ער פערפיהרט מיט איהר אַ שמועס און זעהענדיג, אַז זי איז אַזוי קלוג און געלערנט, האָט ער איהר פאָרגעלעגט, זי זאָל מיט איהם מיטפאָהרען צום פאָטער א היים, און זיי זאָלען ביידע חתונה האָבען. אויך איהר האָט געלאָקט דאָס ריזיגע פערמעגען פון דעם יונגען סוחר. איז זי דערויף איינגעגאַנגען און זיי זענען צוזאַמען געפאָהרען.

קומענדיג נאָהנט פון זיין שטאָט, זאָגט זי צו איהם: עס וואָלט געווען א יושר, דו זאָלסט אַליין אַריינפאָהרען אין שטאָט אַריין, מעלדען דיין פאָטער און פאַמיליע, וועגען דעם טייערן גאַסט, וואָס דו פיהרסט מיט זיך, און איך וועל דאָ וואַרטען מיט די שיפען אין פּאָרט, ביז איהר וועט מיר אַרויסקומען אַנטקעגען. ער האָט דערצו מסכים געווען, און איז אַליין אריין

ויפאָהרען אין שטאָט אַריין, זי האָט דאַן מכבד געווען די מאַטראָזען, מיט'ן וויין וואָס זי האָט געפונען אויף דער רויבער-שיף. ביז זיי האָבען זיך שטאַרק אָנגעשיכור'ט און איינגעשלאָפען אויפ'ן פּאָרט, האָט זי גענומען די שיף מיט סחורה, צוזאַמען מיט איהרע צוויי שיפען און צוריק אַוועק איבער'ן ים.

ווען דער יונגער סוחר, מיט זיין פאָטער און פאַמיליע זענען אַרויסגעקומען צום פּאָרט, האָבען זיי שוין קיינעם נישט געטראָפען אויסער די געשמאַק-כראָפּעדיגע מאַטראָסען. דער אַלטער סוחר איז שטאַרק בייז געוואָרען אויף זיין אונערפאַהרענעם זוהן, וואָס האָט איהם אַזאַ פערמעגען פערלוירען, האָט ער איהם אַרויסגעיאָגט פון זיך, און ער האָט געוואַנדערט נע ונד איבער דער וועלט.

זי, דעם קייזער'ס טאָכטער, איז ווייטער געפאָהרען איבער'ן ים, און צוגעקומען נאָהנט צו אַ אינזעל, וואו אַ געוויסען מלך האָט זיך פערגלוסט אויסצובויען דאָרט אַ נייע לוקסוסאַרטיגע מדינה ער האָט דאָרט אויפגעשטעלט פּרעכטיגע ווילעס, מיט שענע פּאַלאַצען און אָנגעהויבען איינפיהרען אַ נייע מלוכה, מיט מיניסטאָרען, גענעראַלען, אדגל. דער מלך, זייענדיג אַ בחור, האָט דערזעהענדיג די שיפען, וואָס די העלדישע פרוי האָט אַליין אָנגעפיהרט, זיי פערהאַלטען, און איהר פאָרגעלעגט מיט איהם חתונה צו האָבען. זי איז בעשטאַנען, ווייל עס איז איהר שטאַרק געפעלען די נייע מדינה. און דער מלך האָט פאַר איהר ספּעציעל אויפגעבויט אַ וואונדערשעהנעם פּאַלאַץ. און איהר געגעבען די טעכטער פון זיינע מיניסטאָרען, אַלס איהרע הויף-דאַמען וואָס זאָלען איהר שטענדיג בעגלייטען, און מיט איהר פערברענגען. אינ'ם טאָג פון דער חתונה, האָט דעם קייזער'ס טאָכטער זיך מיישב געווען און פערבעטען איהרע בעגלייטערינס אויף אַ שפּאַציר ב'ים ברעג ים, וואו איהרע שיפען זענען געשטאַנען פעראַנקערט. דאָרט האָט זי זיי איינגעלאַדען טרונקען וויין, וועלכעס זי האָט געהאַט שטעהן אויף דער שיף, ספּעציעל בעהאַלטען צו איהר חופה-טאָג. ווען די מיניסטאָרלע טעכטער האָבען זיך שוין געהאַט גוט אָנגעשכורט און איינגעשלאָפען, האָט זי פערנומען איהרע שיפען און מיט זיי אוועק איבער'ן ים.

ווען זיי האָבען זיך אויפגעכאַפּט, און געוואָהר געוואָרען וואו זיי זענען, איז שוין געווען פערפאַלען, און נישט האָבענדיג קיין עצה, האָבען זיי שלום געמאַכט מיט זייער גורל.

די פרויען האָבען דאַן בעשלאָסען, אויס מורא צו פאָהרען אַליין איבער'ן ים, מיט אַזאַ גרויס פערמעגענס, זיך איבערצוקליידען אַלס מאַנסלייט' און זיי האָבען זיך איבערגעטהון, די מלבושים פון די דערהרג'עטע רויבער'ס וואָס האָבען זיך געפונען אויף דער שיף.

די מיניסטאָרען, זיך דערוויסענדיג פון זייער אומגליק, אַז די קונפטיגע מלכה האָט פערכאַפּט זייערע טעכטער, זענען בייז געוואָרען אויפ'ן מלך, און האָבען איהם געוואָלט הרג'ענען, זיי האָבען אַבער רחמנות געהאַט אויף איהם, און אַראָפּגעזעצט איהם פון טראָהן.

דאָס בויען די נייע מלוכה, האָט זיך אָנגעשטעלט אין דערמיט און דער פערטריבענער מלך האָט געוואַנדערט נע ונד איבער דער וועלט.

דעם קייזערס טאָכטער מיט איהרע בעגלייטערינס זענען אַלע ווייטער געפאָהרען איבערן ים, איבערגעקליידעט אַלס מאַנסבילען, ביז זיי זענען צוגעקומען צו עפעס אַ ישוב. גראָד איז אין יענעם לאַנד נאָר וואָס געשטאָרבען זייער יונגער קעניג און זיי האָבען געזוכט אַ נייעם קעניג אויפצונעהמען. ווען די פערקליידעטע קייזער'ס טאָכטער איז אַהינגעקומען מיט איהר רייך פערמעגען, און די מענשען פון יענעם לאַנד האָבען געהאַט דאָס געלעגענהייט איהר קענען צו לערנען, ווי געלעהרט און קלוג זי איז, האָבען זיי איהר פאָרגעלעגט זי זאָל חתונה האָבען מיט דער יונגער אלמנה פון פערשטאָרבענ'ם קעניג, און איבערנעהמען די מלוכה. זי איז דערויף בעשטאַנען. און מען האָט אָבגעשטימט דעם טאָג פון דער חתונה אין גלייכצייטיגע קרוינונג פון נייעם קעניג.

דער „צוקונפטיגער קעניג" האָט גלייך פעראָרדענט, אַז וואו עס געפינט זיך ערגיץ אין דעם לאַנד, אַ פרעמדער: אַ גאַסט, צי אַ אַנטלאָפענער אָדער פערטריבענער, זאָלען אַלע קומען אויף דער חתונה, וועלען זיי בעקומען גרויסע מתנות. אויך זאָל מען אויסגראָבען קוואַלען וואַסער ארום דער רעזידענץ-שטאָט, כדי אַז עמיצען וועט דורשטען, זאָל ער נישט דאַרפען זוכען, נאָר גלייך האָבען צו טרינקען. און אַז ביי די קוואַלען וואַסער זאָל מען אויסשטעלען דעם קייזער'ס פּאָרטרעטען, מיט וואַכען, וועלכע זאָלען אַכטונג טון, אויב עמיצער וועט זיך איינקוקען אין קייזער'ס צורה און דערביי נשתנה ווערען, זאָל מען איהם באַלד אַרעסטירען.

צום בעשטימטען טאָג, זענען פון אַלע עקען מדינה, צונויפגעקומען פרעמדע אורחים אויף דער חתונה. צווישען די געקומענע זענען אויך געווען די דריי נע ונד'ניקעס: דער אמת'ער חתן פון דעם קייזער'ס טאָכטער — דעם דופס'עס זוהן, דער אַרויסגעטריבענער יונגער סוחר, און דער אַראָפּגעזעצטער מלך. די אַלע דריי האָבען איהר דערקענט אויפ'ן פּאָרטרעט, זיי האָבען זיך דערמאָנט זייער געשיכטע און דערביי, פון עגמת נפש, בעקומען אַנ'אַנדער קאָליר אין פנים. מען האָט זיי באַלד אַרעסטירט.

בשעת דער חתונה, האָט דער „קעניג" געהייסען זיך ברענגען די אַרעסטירטע פון היינטיגען טאָג, האָט מען געבראַכט די דריי פערזאָן. זי האָט זיי דערקענט און זיך אָנגערופען צום מלך: דו מלך, דיך האָט מען אַראָבגעזעצט פון טראָהן צוליב די פערשוואונדענע מיניסטאָרישע טעכטער — נא דיר אָפּ די פערלוירענע און קעהר זיך צוריק צו דיין טראָהן און לאַנד. צום סוחר האָט זי געזאָגט: דיך, סוחר, האָט דיין פאָטער אַרויסגעטריבען צוליב דער פערלוירענער שיף מיט סחורה — נא דיר אָפּ דיין שיף מיט סחורה נאָך מיט אַ רייכטום כפל כפלים וויפיל דו האַסט געהאַט. און צום דופס'עס זוהן האָט זי געזאָגט: און דו ביסט דער זוהן פון אַ דופס — קום לאָמיר געהן!

און זיי האָבען זיך אומגעקעהרט צוריק אַהיים.

עס הוידעט זיך אַ שיף איבערן אונענדליך גרויסען און אָפענעם ים. גרויס און ברייט — ווי די וועלט אַליין. אין דער שיף זיצט אַ פרינצעסין, די בת מלך, מיט איהר אייגענטליכען בעשערטען — אַ זוהן פון אַ בעריהמטען שליאכציץ. די פרינצעסין פערלירט דאָס חתונה-פינגערל, זיי געהן עס זוכען, און ווערען ביידע פערבלאָנדזשעט.

ער אָרדענט זיך באַלד איין אין זיין נייעם גלות, ער-

ציין אַלס משרת, און זי זוכט איבער'ן אָפענעם ים איהר ווייטערע קאַריערע.

א רגע דוכט זיך איהר, זי האָט בעגעגענט אַ נעטע געזעלשאַפט, וועלכעס וועט איהר פיהרען צו אַ קולטורעלען ישוב. באַלד איבערצייגט זי זיך, אַז זייער גאַנצע קולטור בעשטעהט אין אויסהרג'ענען מיליאָנען מענשען, און מיט שוויס אויפגעבויטע ישובים — חרוב צו מאַכען, ריכטיג שטעלט זי אויך דעם דיאַגנאָז, אַז אַ גזלן קאָן מען זיין, נישט נאָר מיט גבורה, נאָר אויך מיט חכמה, מיט דער הילף פון בילדונג און שפּראַכען-קענערי, וועלכעס איז אַ נויטיגער פאָרבעדינג צו חכמת הדיפּלאָמאַטיע וואָס פיהלט צו גזלה.

זי ענטזאַגט זיך מיט דער געזעלשאַפט איהר גורל צו פערבינדען. זי ערצילט אויך ריכטיג דעם לעצטען סוף פון די אָפענע, צי פערשטעלטע רויבער — אַזוי לאַנג שפּר'ן ביז דעם טויט צו געפינען, און אין די טיפעניש'ן פון שרעקליכען ים אַריינגעשליידערט צו ווערען...

זוכענדיג ווייטער איהר ציעל אין לעבען, האָט זי אָנגעטראָפען אויף אַ גרופּע אַ פיל איידעלערע ווי די ערשטע. זיי פיהרען נישט, נעמליך, קיין שלאַכטען מיט קיינעם. זיי לערנען זיך בלויז פעכטען, באָקסען, קלעטער'ען, לשם ספּאָרט. אַ ווייל'ע געפעלט עס איהר, בפרט, זיך טרעפענדיג מיט זיי נאָך די פּריהערדיגע איינפאַכע מערדער. ווען זי שטעלט אָבער אָן איהר קריטישען ברענגלאָז, געגענאיבער זייערע מוחות זעהט זי באַלד אַז דאָס איז אַ געזעלשאַפט פון לעב-קינדער, וועלכע לאַנגווייליגען זיך אויף זייער רייזע איבער'ן ברייטען ים, און האָבען דעריבער זיך גענומען עוסק זיין אין ספּאָרט. וועלכעס האָט אויסגעאַרבייט פיזיש זייערע מוסקולען, דערפאַר זענען אָבער זייערע מוחות גענצליך פערברענט...

זי זעהט זייער סוף — דעם סוף פון יעדער עהנליכער, שווער פיזישער משא, אָהן אַ געהעריגען גייסטיגען וועזען, וואָס זאָל עס צום אויבערפלאַך אַרויסהויבען — צום טיפען אָבגרונד פון ים זיך אַראָבצוקייקלען.

זי ציהט זיך צוריק פון זיי, און פערטשעפעט איהר שיף אָן אַ צווייטע שיף, וועלכע ווערט געפיהרט פון אַ געשעפטסמאַן, אַ ברויט-זוכער און וועלכע איז אָנגעלאָדענט מיט כל'ערליי געברויכס-סחורות. דער ברויט זוכער לעגט איהר פאָר מיט איהם זיך צו פערבינדען. נאָך די פריהערדיגע אַוואַנטוריסטישע בעגעגענישען געפעלט איהר זיין ראַציאָנעלקייט, זיין אַרבייטסזאַמקייט און פּראָדוקטיוויטעט. אַרבייט, ברויט — איז אויך אַ שעהנע אידעע, וועלכע פערכאַפּט און רייסט מיט. נאָכ'ן אָפּשטויסען פון זיך רויבערישע צערשטערער און לעדיגגעהערישע ספּאָרטלייט.

אָט בעשטעהט זי שוין אויפ'ן שידוך מיט דעם ברויט-זוכער, אויף אייביג זיך צו פערבינדען. שפּעטער איז זי זיך מיישב: אמת, אַ אידעע אָבער פאָרט נאָר אַ מאַטעריעלע, ברויט פאַר'ן קערפּער — מעהר גאָרנישט. דאָס זעלבע וואָלט דאָך מיר מיין ערשטער בעשערטער אויך געגעבען, נאָך מיט שטאָלצען רוהמרייכען, דופס'ישען יחוס אַ צוגאָב. און ווער קאָן איהם, דעם פרעמדען יונגען, ניי-געבאַקענעם ברויט-געבער?

— צו טויטען קומט איהם נישט. אַ יונגערמאַן מיט געוויסע סימפּאַטישע שטריכען אפילו. נאָר פאַר מיר לוינט ער נישט...

זי האָט איהר אַנקער פון איהם אויסגעדרעהט און זיך ווייטער געלאָזט זוכען איהר זיווג איבער'ן ברייטען ים.

זי שטעלט זיך אָב פאַר אַ אינזעל, וואו עס צאַפּעלט נאָך אונטער די הענד אַ פרישע זיך בויענדער ישוב. אַ נייע וואונדער מלוכה שאַפט זיך. שוין גרייט אַ מלך מיט מיניסטאָרען. דער מלך פערלאַנגט איהר האַנד און הארץ, זי זאָל זיך מיט איהם פערבינדען. עס פעראינטערעסירט איהר דער מאַן, וואָס בויט אין דער מדבר אַ לאַנד און שאַפט איבערנאַכט פאַר זיך אַ מלוכה. עס רעדט צו איהר הארצען די אידעע פון אַ אייגען ווינקעל פאַר איהר מידען וואַנדער-קאָפּ, וואו זי זאָל אַליין די הערשערין זיין. מיט אַ נישט בעהאַלטענער צופרידענקייט כאַפּט זיך אָן אין דעם בעפאָרשטעהענדען גליק.

ווען זי בעקומט אָבער איהר שטענדיגע סויטע, אַלע בעגלייטערינס און בקומט די מעגליכקייט נעהנטער זיך צו בעקענען מיט די בויערס פון נייל'אַנד געפעלט איהר, משמעות, נישט אַזוי שטאַרק זייער כאַראַקטער און אויפפיהרונג, אידעען און צילען, ווען זי בעשליסט זיך מיט דעם לאַנד און זייער רעגירער צו איבעררייסען און פון זיי צו אַנטלויפען...

אין דער לעצטער מינוט, לאָזט זיך דאָך נישט פערראַטען דעם ערשטען, איהר אייגענטליכען יחוס'דיגען בעשערטען, אויסטווישענדיג איהם אויף אַ ניי אויפגעקומענעם, וועלכען אונבעקאַנטען קרוין-לעכצער.

און ווידער געפינט זיך איהר שיף, אויפ'ן פרייען נישט אויסגעטרעטענעם ים, נישט זעהענדיג פאַר זיך קיין שום וועג און שטעג, וואָס זאָל פיהרען צו אַ זיכערן ישוב. עס הויבט אָן צו מישען אין קאָפּ פון אַזויפיל וואַנדלונגען, דערגרייכונגען און ענטטוישונגען. זי דערשפירט פלוצלונג איהר ווייבערישע שוואַכקייט. אנגסטען בעפוילען איהר, און ווי אַ וואַהנזיניגע פרובט זי זיך אויס פערצווייפלונג מאָמענטאַל ראַטעווען, דורך פערווישען איהר נאַטירליכע אָבגעזונדערטקייט, זיך קליידענדיג און אויפפיהרען זיך מאַנסביליש. זי נעהמט זיך אָן מוט און וויל אָנהויבען אומוואַרפען אַלע מחיצות, עטישע ווי מאָראַלישע וועלכע טיילען איהר אָפּ אַלס פרוי, צוגעבענדיג איהר דעם אויסדרוק פון שוואַכקייט און אינבעהאָלפענקייט.

אָט אָט ווערט זי פון אויפברויזונג צושמעטערט אין פון די מורא'דיגע ים-כוואַליעס פערשלונגען.

נאָר דאָ געשעהט מיט איהר עפּעס אומנאַטירליכעס, פאַנטאַסטישעס. אַליין נישט וויסענדיג גענוי ווי אַזוי דערזעהט זי זיך פלוצלונג אין אַ ישוב. ביי אַ קוואַל האָט זיך איהר בעשערטער אָפּגעזוכט, וועלכער האָט צוריק איהר צורה דערקענען מיט איינמאָל האָט זי זיך אַרויסגעריסען פון דער כישוף-נעץ. וועלכע האָט איהר געהאַלטען אין זיך פערפלאָנטערט. זי האָט יענע צוויי, וועלכע האָבען איהר מיט זייער גייסט פערפלאָגט אָפּגעגעבען דאָס זייעריגע, די לעצטע ירושה, וואָס איז איהר פון זיי נאָך פערבליבען, ווינשענדיג יעדען, ער זאָל זיך געזונדערהייט צו זיין שטרעבונג דערגרייכען, און אַליין האָט זי זיך אויף אייביג מיט איהר אמת'ען בעשערטען. דעם דופס'עס פעראייביגט . . .

ער האָט איהר אין זיין הויז אַריינגעבראַכט און מיט איהם צוזאַמען האָט זי זיך גענומען איהר פאַמיליען-נעסט אויסבויען . . .

א יודישע קעניגין האט רעגירט... \ פון מרדכי פעססעל

(א קאפיטעל געשיכטע)

צווייטע סעריע: „בעריהמטע יודישע פרויען אין דער צייט־פון בית שני"

שלומית (של ציון המלכה)

פונ'ם וואָרצעל פון דער שלאנג קומט אַרויס א נאָטער! — (ישעיה ט"ו כ"ט). אָט דער פסוק סימבאָליזירט בולט די צוויי הפקר־פאַרטייען — די גריכישע משומדים און די שפּעטערדיגע צדוקים — וועלכע האָבען דעם יודישען פאָלק גורם געווען כל'ערליי צרות און קנעכטשאַפט — זינט דעם אויפבוי פון צווייטען בית המקדש, ביז צום חורבן — וואָס טאַקי זיי האָבען פעראורזאַכט.

נישט קיין חילוק — אין יעדער דור — ווי אזוי די הפקר יודען רופען זיך — שטענדיג איז זייער צוועק אָדער בעסער געזאָגט דעם שׂונאס ציעל, וועמענס אַגענטען זיי זענען — דערזעלבער; אַליין צו פיהרען א געמיין אויסגעלאַסען לעבען, און אויך צו ווירקען אויף אַנדערע אָדער ווען זיי האָבען די מאכט פשוט מיט געוואַלט אָפּצורייסען זיי פונ'ם הייליגען לעבענס־בוים — די תורה, כדי זייער הפקר לעבען צו קענען פיהרען עפענטליך.

און אַזוי איז טאַקי דעמאָלט געווען.

קוים האָבען די אנשי כנסת הגדולה מיט עזרה ונחמיה אין דער שפּיץ בעוויזען אויסצוראָטען דאָס ווילדע געוויקס פונ'ם יודישען פאָלק — די שומרונישע און אַנדערע — און פערפעסטיגען זיי אויפ'ן זיכערען תורה־וועג. און נישט לאַנג האָט געדויערט, ווען ס'האָט זיך אין פאָלק דערשפּירט א בעוועגונג, וועמענס לאָזונג ס'איז געווען פולשטענדיגע אסימילאציע מיט די גריכען און האָבען זיך געסטארעט, אז די גריכען, וועלכע האָבען דעמאָלט געהערשט אין ארץ ישראל, זאָלען מיט געוואַלד נייטען, אז די יודען זאָלען זיך אָבזאָגען פון תורה ומצות.

לאַנג האָט די פּלאָג געבושעוועט אין ארץ ישראל, פערצעהרענדיג פיל מערטירער פון די תורה טרייע, צווישען וועלכע ס'איז געווען די העלדישע חנה מיט איהרע זיהן, וואָס האָבען זיך געלאָזט אָנטון פלערלע ענוים און נישט געוואָלט מותר זיין אויף ג—ט'ס געבאָטען.

ערשט די פרומע חשמונאים, וועלכע האָבען נישט געקאָנט גלייכגילטיג צוקוקען, ווי דער שונא טרעט יודישע הייליגקייטען און האָבען זיך, אין נאָמען פון דער הייליגער תורה, געוואָרפען אויפ'ן שונא מיט א קליין הייפעלע תורה טרייע יודען, און זיי איז טאַקי געלונגען, מיט'ן אייבערשטענס הילף, אַרויסצוטרייבען די גריכען פון ארץ ישראל און אויסצוהיילען דאָס יודישע פאָלק פון דער געמיינער קרענק, מיט וועלכער ס'האָבען זיי אָנגעשטעקט די העלעניסטען־משומדים, וואָס זענען שוין דעמאָלט אראָפּ פון דער היסטאָרישער ארענע.

יאָ, א שטורמישע פערגאַנגענהייט האָט דורכגעמאַכט, די לעגענדארע בת מלך, די טאָכטער פון דעם איינציגען וועלט־הערשער, איידער זי האָט צום חברונ'ער דוכס'ס זוהן, צום אין גלות פערוואָגעלטען יעקב, דערגרייכט...

איז אָבער, ווייזט אויס, דעם יודישען פאָלק נישט בעשערט געווען קיין מנוחה. ווייל פונקט אזוי ווי א הידרע, ביי וועלכער מ'האַקט אָפּ א קאָפּ און ס'בעווייזט זיך תיכף אַנ'אַנדערער, אזוי אויך, קוים האָט מען געמיינט, אז די סכנה איז שוין אריבער — ווען עס האָט זיך אָבער בעוויזען אין פאָלק נאָך א מסוכנערע צרה, דאָס איז געווען די טרויעריג־בעריהמטע צדוקים־עפּאָכע, פון וועמענס ביטערער ווירקונג מיר ליידען עד היום.

נישט האָבענדיג קיין גריכען אונטער וועמענס שוץ זיך צו דעקען און פערשטעהענדיג, אז אָפּזאָגענדיג זיך פון דער יודישער תורה און פון נאָמען יוד, ווי עס האָבען געטון זייערע פויערינע — וועלען זיי קיין איינפלוס איבער די פרומע יודישע מאסען נישט האָבען, האָבען זיי לפנים פאלש זיך פעראינטערעסירט מיט דער תורה און זיך געשטופּט אין סנהדרין, כדי אזוי ארום צו קענען ווירקען אויפ'ן פאָלק. מיט זייער טייוולאָנישע תחבולות איז זיי אפילו געלונגען איינמאָל אריבער צו פיהרען אויף זייער זייט דעם פרומען קעניג אלכסנדר ינאי. האָבענדיג אין זייער האַנד די גאנצע מאַכט האָבען זיי טאקי גערודפ'ט די אמת'ע יודען ביד רמה.

עס האָט געקרעכצט דאָס יודישע פאָלק אונטערן יאָך פון זיינע ברידער בעדריקער.

קורץ פאר זיין טויט האָט טאקי אלכסנדר ינאי חרטה בעקומען אויף זיין שריט. אינטערעסאַנט איז די ווידוי, וואָס ער האָט פאר זיין פרוי, די קעניגין שלומית אויסגעגאָסען זיין הארץ:

„איך ווייס און גלויב באמונה שלמה, אַז דער וועג פון די פרושים איז דער ריכטיגער, און בעדויער וואָס איך האָב זיי אומזיסט גערודפ'ט. נאָכ'ן טויט זאָלסטו מיין קערפּער איבערגעבען די פרושים און זאָלען זיי מיט מיר טון, וואָס זיי געפעלט. אַליין זאָל זי, שלומית, איבערנעמען די רעגירונג אונטער דער אויפזיכט פון די חכמי התורה".

אין דער הייליגער תורה און אינ'ם כאַראַקטער פון תורה טרייע — איז פאַר נקמה קיין פּלאַץ נישטאָ. באַלד ווען אלכסנדר ינאי איז געשטאָרבען, האָט מען איהם איפ'ן גרונד פון זיין ווידוי מוחל געווען די אַלע ליידען, וואָס ער האָט פערשאַפט. איהם איינגעאָרדענט א קעניגליכע לויה און איבערגעגעבען די ממשלה אין דער האנד פון זיין פרוי.

דאָס איבערנעמען די יודישע מלוכה דורך דער פרומער קעניגין שלומית און דער פּעריאָד פון איהר רעגירען, ווערט אין דער יודישער געשיכטע פערצייכענט אַלס די גלענצענדסטע וועלכע האָט נישט איהר גלייכען פון דער צייט פון שלמה המלך

זי האָט פערשטאַנען אַז ווען איהר פאָלק וועט זיך פיהרען געטריי לויט די חוקי התורה, און אַז אַלע מלוכה אינטערעסען וועלען ערלעדיגט ווערען אינ'ם זין פון דער תורה, דאַן וועט איהר ממשלה האָבען אַ קיום, צום וואוילשטאַנד פון איהר פאָלק. זי האָט טאַקי דעריבער געזאָרגט. אַז דער גאַנצער מלוכה רודער זאָל זיך געפונען נאָר אין די הענד פון די חכמי התורה הויפּט פעסטונגען האָט זי בעזעצט מיט בלויז פרושים, איהרע צוויי זוהן, וועלכע זענען נאָך ביים פאָטערס לעבען געווען אונטערן איינפלוס פון די צדוקים — האָט זי גענצליך בעזייטיגט. איהר ברודער שמעון בן שטח, דער גייסטיגער פאָרשטעהער פון יודישען פאָלק — דער גרונדליכער תורה פאָרשער, וועלכער האָט דורך די רדיפות פון די צדוקים פערלאָזט ארץ ישראל, האָט זי איהם מיט זיין „זוג" יהודה בן טבאי געשטעלט אין דער שפּיץ פון די סנהדרין.

שלומית המלכה האָט אויך געזאָרגט פאַר'ן ערציהונג פונ'ם יונגען דור — און צוזאמען מיט איהר ברודער שמעון און דעם דאמאָלסדיגען כהן גדול יהושיע בן גמלה, האָט זי אין יעדער שטאָט געגרינדעט א ישיבה — (אַ זעלכע לערן־אַנשטאלטען האָבען ביז איהר צייט זאָגאר נישט עקזעסטירט) ווי קינדער פון זעקס יאָהר האָבען געמוזט לערנען.

פערשטעהט זיך אַז אונטער דער תורת השגחה איז דאָס לאנד געוואַקסען און גליק מיט פיל ברכה, אזוי אז אפילו די פרעמדע מלוכות וואָס פלעגען זיך שטענדיג טשעפּען צו ארץ ישראל, האָבען גאָר געזוכט איצטער צו זיין פערבינדעטע פון אָט דער פרומער קעניגין.

און אז דאָס פאָלק האָט זיך געפיהרט לויט די חוקי התורה, האָט דער אייבערשטער טאַקי געטהון ווי ער האָט צוגעזאָגט אין דער הייליגער תורה:

אם בחקותי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם
— ונתתי גשמכם בעתם...

„אויב איהר וועט אייך פיהרען לויט מיינע חקים,
און וועט היטען מיינע מצות און זיי פונקטליך ערפיהלען — וועל איך געבען אייער רעגען אין דער צייט" — —

אַזוי דערצעהלט טאַקי דער תלמוד און דער מדרש „אז אין די צייטען פון שלומית המלכה און שמעון בן שטח, זענען די רעגענס געפאַלען אין זייער — לויט דער תורה, בעשטימטער צייט — מיטוואָך ביי נאַכט און שבת ביי נאַכט. און עס האָט אַזוי געווירקט אַז די ווייצען זענען אויסגעוואַקסען אַזוי גרויס ווי די נירען — דער גערשטען ווי קערען פון אייל־בירטען — די אַרבעסען ווי גאָלדענע רענדלעך". — און מען האָט פון דער תבואה בעהאלטען אַלס אָנדענקען, צו ווייזען וויפיל שאַדען ס'איז פאַרהאַן פאַר די וואָס לעבען לויט דעם געזעץ פון דער תורה.

ליידער איז די צייט וואָס די פרומע קעניגען האָט רעגירט געווען גאָר אַ קורצע, קוים צעהן יאָהר.

מיט'ן טויט פון דער קעניגין, איז אויך פערגאַנגען די זון, וואָס האָט אַזוי שעהן געלויכטען איבער יהודה במשך איהר גאנץ לעבען.

נאָך איהר טויט האָבען אָנגעריקט שווערע פינסטערע וואָלקענס איבער ארץ ישראל — דורכ'ן ברידער קאַמף, וואָס האָט פעראורזאכט אַז ארץ ישראל זאָל פערוואַנדעלט ווערען אין אַ רוימישער פראָווינץ, וועלכע האָבען פערברענט דאָס בית המקדש, חרוב געמאַכט ארץ ישראל און געשטרעבט אָבצווישען דאָס יודישע פאָלק דורך כל'ערליי אַכזריות. נאָר אַ דאנק דאָס אָפּערוויליגקייט פונ'ם יודישען פאָלק און זיינע גייסטיגע פיהרער, איז זיי דאָס נישט געלונגען.

אַלע פעלקער וואָס האָבען די יודען גערודפ'ט זענען פון דער געשיכטע פערשוואונדען — אָבער דאָס יודישע פאָלק אַ דאנק זייער גייסטיג פלי־זין — די תורה, וועלכע פיהרט זיי אויפ'ן אמת'ן לעבענס וועג, — עקזעסטירען אויף אייביג.

כל־זמן עס צאנקט א ליכטעל...

כל־זמן עס צאַנקט נאָך א ליכטעל
אין פינסטערן דרויסען ארויס
און לעפצען שעפּטשען דערביי:
ג—ט, דיין נאָמען איז גרויס!..

כל־זמן עס ציטערט אַ פלעמעל א קליינס
און א נשמה וואַרעמט זיך דערביי —
אין צרות פערשמאַכט, אין האָפנונג פערבענקט
גסים, אָה, זאָלען ווידער געשעהן, הלוואי!..

כל־זמן די ליכטעלעך טהוען זיך מעהרען
יעדען טאָג קומט־צו אַ נייע —
אַלץ שטאַרקער דער בטחון־געפיהל,
אַלץ שאַלענדיגער דער הלל־געשריי...

כל־זמן עס ברענט זיך א פייערל
וואָס טהוט א הארץ דערוואַרימען — —
פערגעס פון צער, פון לייד
מוטיג! ער וועט זיך דערבאַרימען...

* *
*

כל־זמן עס פלאַמט נאָך א ליכטעל, א נשמה
פון געדיכטען פינסטערניש ארויס,
אַלץ שעפּטשען פערטרוקענטע לעפצען,
בדחילו ורחימו —
ג—ט! דיין נאָמען איז גרויס! — — —

ש. ראָטשטיין

zywali niejednokrotnie na wielkie braki, które udzielana w szkołach powszechnych nauka religji żydowskiej wykazuje, przedewszystkiem, że brak planu nauki tej, co powoduje, że odbywa się ona w sposób chaotyczny do celu nie doprowadzający, a ponadto że nieodpowiedni jest dobór nauczycieli, nauki religji udzielających. Pierwsze żądanie zostało też przez Ministerstwo W. R. i O. P. spełnione i wydany został jednolity plan nauki religji we wszystkich szkołach obowiązujący. Ale plan ten przykry właśnie przyniósł nam zawód. Pod płaszczykiem nauki religji wciągnięto do planu tego różne rzeczy, które z nauką religji nic nie mają wspólnego, i które z naszego punktu widzenia, z punktu widzenia ortodoksyjnego są niebezpieczne i szkodliwe. Jeszcze gorzej ma się rzecz ze sprawą drugą. Dla kwalifikowanie nauczycieli religji ustanowione zostały w Warszawie i Lwowie osobne komisje egzaminacyjne. Ale przy komisjach tych zupełnie pominięto przedstawicieli ludności ortodoksyjnej, co więcej: pominięto duchownych przedstawicieli naszych, rabinów ortodoksyjnych, którzy przecież w pierwszym rzędzie do udziału w komisji takiej są powołani. Przeciw takiemu postponowaniu ludności ortodoksyjnej w kwestji tak dla nas żywotnej musimy już teraz stanowczo zaprotestować i będzie też naszem zadaniem obmyśleć środki i kroki, które należy przedsięwziąć, aby krzywdę tę nam wymierzoną usunąć i naprawić. Spodziewamy się, że Rząd, który w sprawie tej niewątpliwie najlepsze ma zamiary, nas zrozumie i słusznym dążeniom naszym swego poparcia nie odmówi.

Kwestją ważną i w wysokim stopniu dla nas doniosłą jest również kwestja uregulowania i uporządkowania gmin żydowskich. My Żydzi ortodoksyjni jesteśmy najmocniej w gminach naszych interesowani, bo jeżeli celem i zadaniem gminy żydowskiej jest zaspokoić religijne potrzeby ludności żydowskiej, to chyba my, którzy stoimy ściśle na gruncie religijności, najwięcej na to zaspokojenie jesteśmy wskazanani. Dlategoteż kwestja ustroju tychże, ich rozbudowy i ostatecznego zakreślenia linij wytycznych, których w swej działalności mają się trzymać, stanowi dla nas zagadnienie pierwszorzędnej doniosłości, które też traktować będziemy z rozwagą, ze zrozumieniem, których ono wymaga.

Te i tego rodzaju inne jeszcze kwestje i zagadnienia będą przedmiotem naszych obrad. Spodziewamy się, że będą one nacechowane spokojem i rozwagą odpowiadającą powadze chwili, w której się zeszliśmy. A Wiekuisty niech nas oświeci i niech nam będzie miłosierny. Niech pobłogosławi nasze poczynania ku sławie świętej naszej Tory, ku dobru i powodzeniu naszego narodu!

Szanowne Zebranie! Szczęśliwym zbiegiem okoliczności obrady nasze przypadają na czas, w którym Państwo nasze przygotowuje się do wielkiego i uroczystego obchodu. Ledwo kilka dni dzieli nas od dnia pamiętnego, w którym Polska obchodzić będzie dziesięciolecie swego wyzwolenia i wyswobodzenia. Przez długie lata, przez półtora wieku jęczała Polska pod knutem obcych ciemięzców, którzy w sposób nielitościwy nad nią się pastwili i żywcem jej ciało rozkrajali, rozszarpali i rozkawałkowali. Wreszcie atoli, dzięki wyższej Sprawiedliwości dziejowej wybiła dla Polski godzina wolności i wyzwolenia. Załamały się mocarstwa zaborcze i na ich ruinach wzniosła się Polska żywa, odrodzona i odmłodzona. Dzięki też niewyczerpanej sile twórczej, której wcieleniem jest wielki wódz narodu Józef Piłsudski znikły czarne chmury, które Polskę w pierwszym okresie zakrywały, a Polska kroczy teraz na drodze konsolidacji, rozwoju i rozkwitu.

DO wesołego i radosnego chóru, który w pamiętny dzień 11 listopada całą Polskę obejmie, i my Żydzi z całego serca się przyłączymy! (Zebrani wstają z miejsc).

Przyłączymy się jako wierni i z całą duszą oddani obywatele Państwa, przyłączymy się jako tacy, którzy przez wieki żyją na tej ziemi polskiej i nierozerwalnemi węzłami z tą ziemią są złączeni. Organizacja nasza zastanowi się jeszcze nad tem jak historyczny ten dzień trwale i na wieczne czasy upamiętnić. Ale zebrani tu z bliska i z dala odczuwamy wewnętrzną potrzebę, aby już dziś w przededniu obchodu uczuciom hołdu i przywiązania, które dla Polski żywimy, dać wyraz i takowe w sposób uroczysty zamanifestować. Oby tedy Polska rosła w siłę, w potęgę i świetność, oby znikło z jej powierzchni wszystko, co dzieli i rozdwaja, wszelkie zarodki waśni i nienawiści—oby Polska była zawsze wielką i mocną, mocną na zewnątrz, ale co najważniejsze, mocną na wewnątrz, bo wzmocnioną wspólną pracą wszystkich jej obywateli dla jej dobra, rozwoju, rozkwitu i rozrostu! Oby na Polsce sprawdziło się to, co prorok Jezajasz w tak pięknem ujął zdaniu: לא יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף „Już słońce twe nigdy się nie zaciemni a księżyc twój już nigdy nie zgaśnie"! Tym uczuciom dajmy wyraz wznosząc wszyscy razem okrzyk: Najjaśniejsza Rzeczypospolita Polska niech żyje! Pan Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Ignacy Mościcki niech żyje! Naczelny wódz narodu i pierwszy Marszałek, twórca i i budowniczy Polski Odrodzonej Józef Piłsudski niech żyje! (Huczne brawa i oklaski. Zgromadzeni urządzają żywiołową długotrwałą manifestację).

פון חודש צו חודש

ארום דער לעצטער אגודה־קאנפערענץ — דאס חנוך־הבנות־פראבלעם — געשאפען געווארען א שול־ארגאניזאציע „חורב".

אין דער ארטאדאקסישער פרעסע זענען שוין געווען פאר־עפנטליכט אויספירליכע בעריכטן איבער דער נאר וואס פארגעקומענער דריטער לאנדעס־קאנפערענץ פון „אגודת ישראל" אין ווארשא (י״ד חשון) און דאן מיר וועלן עפיס איבער געבען בנוגע דער קאנפערענץ, האבען מיר בדעה גאנץ בקיצור צו פארצייכענען נאר דאס, וואס האט א שייכות צו די ענינים [illegible] די פראגען פון „בית יעקב" און „בנות אגודת ישראל".

בדרך כלל גענומען, האט די קאנפערענץ געשענקט פיל צייט דאס בית־יעקב־פראבלעם. שוין אין זיין ערעפענונגס־רעדע האט הרב לעווין זיך אפגעשטעלט אויף דער באדייטונג פון דער בית־יעקב־שול (זעה די רעדע פון הרב לעווין אין פויליש אין היינטיגען נומער). [illegible]

[illegible]

קרן־התורה־צענטראלע אין דער פערזאן פון איהר דירעקטאר דר. ש. דייטשלענדער האט אויף זיך גענומען צו שאפען צוויי דריטעל פון די קאסטען, ווערט אבער פאר דעם דריטעל דא אין לאנד נישט געזארגט. דערביי האט דער רעדנער אנגעוויזען אויף דעם פארזיצער פון בוי־קאמיטעט ה׳ אשר שפירא (וועלכער האט זיך גראד געפונען אויס׳ן זאל), וועלכער ארבייט יומם ולילה פאר׳ן בנין מיט אלע כוחות און קיינער העלפט איהם נישט צו. די קאנפערענץ — זאגט דער רעדנער — דארף ארויסגעבען א הייסען אפעל צום ארטאדאקסישען יודענטום דאס זיי זאלען זייער חוב ערפילען לטוב דער הויכער אינסטיטוציע.

גענויער איבער דער בנות־אגודת־ישראל בעוועגונג האט געהאלטען א קורצע זאכליכע רעדע ה׳ א. ג. פרידענזאן. דער רעדנער דערמאנט די שווערע חבלי־לידה פון דער בית יעקב שול און ווי לאנג עס האט געדויערט, ביז עס איז געלונגען אז דעם געדאנק רייף צו מאכען אין איצט. ווען דער ב״י געדאנק איז שוין רייף — זאגט דער רעדנער, מוז מען וויסען אז די סכנה איבער אונזער חנוך־הבנות איז נאכנישט אינגאנצען אריבער, ווארום — וואס ווערט זיין מיט די בעהגד־ליגער טויזענדער יודישע מיידלעך וואס וועלען שוין ענדיגען די ב״י שול צו 14—15 יאהר. וואוהין וועלען זיי געהן? דערמיט וואס די ב״י שול צוואקסט זיך האבען מיר נאכנישט די גאנצע זיכערהייט אז מיר וועלען שוין דערהאלטען דאס רעליגיעזער פרויען־דור. מיט דריי יאהר צוריק — רופט אויס ה׳ פרידענזאן — איז געמאכט געווארען א פרוב בכדי צו פערפאלקאמען דאס ווערק פון רעליגיעזען חנוך־הבנות, דורך דער גרינדונג פון גריפען „בנות אגודת ישראל". ליידער אבער בעציהט זיך די ארטאדאקסיע אויך צו דער וויכטיגער אונטערנעמונג אינדיפערענט. א גרויסע ראלע אין דער ערציהונגס־ארבייט שפילט אויך דאס שאפען פון א ליטעראטור און אין דעם לעצטען פרט זענען מיר שטארק הינטערשטעלונג.

עס פרעגט זיך: וואס האבען מיר צו געבען אונזער פרויען־יוגענד אין יודיש צו אין פויליש, די שפראכען האט זענען פאר זיי צוגענגליך, עפיס צו לייענען? דער רעדנער מאכט דאן א פאראלעל צווישען דער מערב אייראפעאישער ארטאדאקסיע און דער מזרח אייראפעאישער. אנשטאט וואס דארט איז דא א גאנצער אוצר פון ספרים און ביכער פאר דער יודישער פרוי האבען מיר דא לגמרי גארנישט עהנליכעס. און ווען עס זענען פריבען אייפ׳ן ליטעראַרישען געביט געמאכט געווארען, ווי אזוי בעציהט זיך צו זיי די ארטאדאקסישע געזעלשאפט? דער רעדנער ענדיגט מיט א הייסען אפעל צום ארטאדאקסישען יודענטום פאזיטיוו און מיט איבערגעגעבענהייט זיך מעהר צו פאראינטערעסירען מיט׳ן פערפאלקאמען דאס חנוך־הבנות־ווערק פון רעליגיעזען יודענטום.

•

אין דער דעבאטע האבען אויך א גאנצע רייהע רעדנער, דארונטער דער מיטגליד פון מועצת־ראשי ביי דער בנות־צענטראלע ה׳ ישראל פרענקעל אין בעלכאטאוו, געוויזען דאס פראבלעם פון בנות אגודת ישראל.

PRZEMÓWIENIE INAUGURACYJNE

Wygłoszone na uroczystem otwarciu walnego Zjazdu organizacji Żydów - Ortodoksów, „Agudas Izrael" w Warszawie dnia 29 października 1928 r.

przez Rabina ARONA LEWINA

Szanowne Zebranie!

Witając imieniem centralnego Komitetu naszej organizacji ortodoksyjnej „Agudas Izrael" w Polsce szanowne Zebranie a przedewszystkiem wielce szanownych przedstawicieli Rządu i władz, którzy nas swoją obecnością zaszczycili i którym też za objawioną nam w ten sposób życzliwość serdecznie dziękujemy — chciałbym w chwili zagajenia naszych obrad kilku słowy dotknąć ogólnego położenia naszego i pewną uwagę poświęcić sytuacji, w której danem nam jest obrady nasze rozpocząć.

Żyjemy jeszcze ciągle pod wrażeniem, powiedziałbym: psychozą ostatnich wyborów do ciał ustawodawczych, które tyle nienawiści, tyle najniższe instynkty wzbudzających namiętności na ulicy żydowskiej wywołały i spowodowały. Żydostwo polskie podzieliło się na wrogie, z największą bezwzględnością się zwalczające obozy. Rozpłomieniła się walka wyborcza, która do ohydnych wprost doszła rozmiarów. Myśmy tej walki nie chcieli. Daremnie wyciągaliśmy rękę do zgody, daremnie wskazywaliśmy na powagę chwili, na okropne i rozpaczliwe wprost położenie społeczeństwa żydowskiego, które wymaga raczej konsolidacji wszystkich sił do wspólnej obrony zagrożonego bytu naszego i nie znosi teraz wewnętrznego rozbicia, wewnętrznego rozdwojenia. Rzucone hasło: „śmiertelny cios ortodoksji!" — okazało się jednakże silniejszem od ogólnego interesu Żydostwa, który musiał ustąpić i usunąć się na ubocze, skoro chodziło o realizację tak doniosłego dogmatu partyjnego. Wobec tego oczywiście nie pozostało nam nic innego jak tę narzuconą nam walkę prowadzić, prowadzić ją z natężeniem wszystkich sił naszych i przy użyciu pełnej energji, jaką rozporządzamy.

Czy wyszliśmy z walki tej złamani? Czy wyszliśmy z niej pokonani i upokorzeni na duchu? Tak głosili i głoszą przeciwnicy nasi, którzy oszołomieni domniemanem zwycięstwem, tego rodzaju iluzjom się oddają. Ale kto tak myśli, grubo się myli! Dwieście tysięcy głosów czysto żydowskich bez wszelkich domieszek obcych, które bez rozgałęzionego i w czasie wyborów tak dużo znaczącego aparatu prasowego, jakim przeciwnicy nasi rozporządzają, na naszą listę padły — są chyba zbyt wymownym dowodem co za olbrzymia siła żywotna, co za niewyczerpane źródło energji w nas tkwi, że siła ta jest niepokonana i niezwyciężona, jak wogóle Żydostwo jest niepokonane i niezwyciężone, wbrew różnym prześladowaniom, wbrew napadom wszelkiego rodzaju, na które zawsze w ciągu tysiącoleci swych dziejów było narażone.

Nie! Nie my wyszliśmy z walki tej upokorzeni i złamani. Upokorzone natomiast i złamane zostało z winy naszych przeciwników Żydostwo polskie wogóle, gdyż pokazało na zewnątrz w sposób jaskrawy, ku radości naszych wrogów, swoją słabość, swoją niemoc, swoje wewnętrzne rozbicie i rozdwojenie. Zabrakło dawnej jednolitej i liczebnie poważnej reprezentacji parlamentarnej, która przy wszystkich rozdźwiękach i dysonansach, jakie w niej panowały i które niejednokrotnie wewnętrznych tarć były powodem, przecież zawsze na zewnątrz występowała jaka zwarta, wszystkie warstwy żydowskie reprezentująca całość. Zabrakło tej jedynej i w wielu wypadkach skutecznie działającej platformy, na której spotykały się wszystkie stronnictwa żydowskie dla obrony wspólnych zagrożonych interesów narodu naszego. A jak koniecznie społeczeństwo nasze potrzebowałoby właśnie dziś reprezentacji parlamentarnej, silnie spojonej, energicznej i całą ludność żydowską za sobą mającej! Wszak czasy są zbyt ciężkie, zbyt troskami przesiąknięte i przeładowane, a kto jeszcze jest tak powołany do tego, aby stać na straży zagrożonych interesów ludności żydowskiej, jak właśnie parlamentarne przedstawicielstwo tejże i jej reprezentacja?

Z tą świadomością dziś tu, Szanowne Zebranie, się zeszliśmy. Zeszliśmy się, aby wyciągnąć naukę z przeszłości, a zarazem, aby skorzystać z nauk tych i zużytkować je na przyszłość. Nie po to—chciałbym to odrazu podkreślić—zjechaliśmy się tu, aby szerzyć nienawiść i niezgodę, aby nawoływać do rozdwojenia i walki braterskiej,—lecz aby tworzyć i budować, aby obmyśleć środki i przygotować grunt do pracy pozytywnej, skutecznej i owocnej. Naszem hasłem jest i będzie to, co zalicza się do najpiękniejszych zalet i przymiotów świętej naszej Tory, mianowicie: דרכי׳ דרכי נועם וכל נתיבותי׳ שלום — że „drogi jej są drogami zgody a ścieżki jej prowadzą do braterstwa i pojednania!"

Szanowne Zebranie! Z kompleksu różnych

kwestyj i zagadnień, które na obradach naszych zajmować nas będą, wybijają się pewne sprawy, które w szczególności bacznej naszej uwagi wymagają. Przedewszystkiem kwestja gospodarcza. Warunki bytu są dla nas z każdym dniem gorsze i nieznośniejsze. Pauperyzacja społeczeństwa żydowskiego coraz szersze zatacza kręgi i przybiera formy wprost katastrofalne. Niezliczone egzystencje zapadają się i załamują się. Kupiec żydowski ugina się pod ogromnym ciężarem, który go przygniata i któremu nie może podołać. Rzemieślnik żydowski traci coraz bardziej możność pracy i zarobku i skazany jest na głód i nędzę. — Organizacja nasza, jako organizacja polityczna, musi więc energicznie temi sprawami się zająć i nie może ona i nie powinna też pozostać w tyle w ruchu samopomocy i samoobrony, który dziś wszystkie sfery żydowskie ogarnia i który też jest jedyną deską ratunku w nader ciężkich czasach, jakie obecnie przebywamy. Dlatego też należy radośnie powitać myśl założenia własnych kooperatyw i zakładów kredytowych, która wśród nas się wyłoniła i która już piękne w swej realizacji ma do zanotowania wyniki. Myśl tę dalej rozszerzyć i rozbudować jest jednem z najpiękniejszych zadań, które nas czekają.

Na czołowe miejsce wybija się kwestja naszego szkolnictwa, szkolnictwa religijno-ludowego. Szkolnictwo to jest poniekąd nerwem życiowym, rdzeniem pacierzowym całej naszej działalności, bo służy ono najświętszemu co posiadamy, mianowicie duchowi religijnemu i jego zakorzenieniu w młodocianych sercach pokolenia dorastającego. Czem nasze chedery i jeszyboty — te chedery, które dziś niestety przez naszych wrogów zewnętrznych i wewnętrznych przy każdej sposobności są tak zakrzyczane, deptane, poniżane i poniewierane — czem one dla nas zawsze były i czem są, wszyscy dobrze wiemy. Przez wieki były one ostoją religijności i bogobojności, bo w nich wychowywały się pokolenia przejęte do głębi duszy zasadami wiary świętej, pokolenia zahartowane na duchu, których żadna siła, żadna potęga, żadne męki, żadne katusze z miejsca ruszyć nie mogły.

A jak dopiero ostoja ta jest nam w dzisiejszych czasach nieodzownie potrzebna i konieczna! Prądy antyreligijne z siłą żywiołową naokoło nas się mnożą i wszelkimi sposobami szukają właśnie przystępu do serc młodocianych, aby je zatruwać, aby je oderwać od wiecznietryskającej krynicy wiary, z której przodkowie nasi przez lat tysiące w różnych i zmiennych fazach życia czerpali!

Z zadowoleniem możemy spoglądać na szkolnictwo nasze które w ostatnich latach silnego doznało rozwoju i rozkwitu. W naszych szkołach religijno-ludowych znanych pod nazwą „Jesojdej Hatora", których sieć rozgałęziona jest po całej Polsce, pobiera naukę dziesiątki tysięcy dzieci, a to naukę czystą, świętą, zgodną z tradycją naszych Ojców i niezamaconą pierwiastkami szkodliwemi duszę dziecka zatruwającemi. Nasze szkoły ludowo-religijne żeńskie zwane „Bajs Jakow" zjednały sobie powszechne uznanie i sława ich rozeszła się nawet daleko poza granice Polski. Teraz też dzięki ofiarności naszych towarzyszy i zwolenników zagranicą buduje się w Krakowie okazały gmach czteropiętrowy, w którym mieścić się będzie seminarjum dla nauczycielek szkół tychże wraz z internatem. Monumentalny gmach wyższej uczelni „Jesziwy" w Lublinie, dzieło naszego niestrudzonego Rabina Szapiry z Piotrkowa, którego budowa ogromne, również przez naszych towarzyszy zagranicznych pokryte fundusze pochłonęła, dobiega końca i spodziewamy się, że już w niedalekiej przyszłości otworzy on swe wrota dla powitania setek wiedzy chciwej młodzieży do niej napływających. Uczelnia wyższa „Mesywta" w Warszawie gości w swych murach setki młodzieży pilnie wyższej nauce judaistycznej się oddającej, przyczem dba także o ich potrzeby materjalne, użyczając biednym i niezamożnym bezpłatnie utrzymania.—Należałoby jeszcze zauważyć, że w naszych szkołach religijno-ludowych oprócz nauk judaistycznych pobierają dzieci także w języku polskim udzielaną naukę świecką zgodnie z programem nauki w szkołach powszechnych obowiązującym, bo jako wierni i lojalni obywatele Państwa uważamy za swoj obowiązek wyposażyć dzieci nasze w ten zasób wiadomości ogólnych, których Państwo od każdego ze swych obywateli się domaga.

Ale co to wszystko, co się zrobiło, znaczy wobec tego, co jeszcze trzeba zrobić! Wielkie i doniosłe zadania czekają nas w tym kierunku, zadania, które nie cierpią zwłoki, i które ogromnego wymagają nakładu sił i środków. Ale nie powinniśmy przed ogromem tego zadania się cofnąć, a przy dobrej woli znajdziemy już środki i moc aby mu sprostać.

Mówiąc o problemie wychowawczym nie chciałbym i nie mogę też pominąć milczeniem jeszcze jednej kwestji, również bardzo doniosłej i ważnej, mianowicie kwestji religijnego wychowania dzieci żyd., do państwowych szkół powszechnych uczęszczających. Pod tym względem w ostatnim czasie przykrego doznaliśmy rozczarowania. W Sejmie zeszłym właśnie nasi przedstawiciele wska-

פון חודש צו חודש

(ענדע פון זייט 14)

די קאָנפערענץ האָט צוו. צד. אָנגענומען [illegible] רעזאָלוציעס וועגען בית יעקב און בנות אגודת ישראל, וואָס מיר געבען איבער דאָ זייער קורצען אינהאַלט:

1) די קאָנפ. שטעלט פעסט אַז בית יעקב האָט זיך באַוויזען אַלס די איינציגע לייזונג פון חנוך-הבנות פראָבלעם און פאָדערט אויף, מיט אַלע כּוחות אונטערצושטיצען די בית יעקב שולען.

גלייכצייטיג ווערט געטאַדעלט מיט דער גאַנצער שאַרפקייט די באַציהונג פון פיעל אָרטאָדאָקסישע יודען וואָס שיקען נישט זייערע קינדער אין „בית יעקב" און זענען גורם דערמיט אַ מאָראַלישען און מאַטעריעלען שאָדען די בית יעקב באַוועגונג.

2) עס ווערט אויפגעפאָדערט דאָס גאַנצע אָרטאָדאָקסישע יודענטום אין פוילען אונטערצושטיצען דעם בוי פון בית יעקב-סעמינאַר אין קראָקע. אויך ווערען אויפגעפאָדערט אַלע אָרטאָדאָקסישע פּרנסים זיך צו באַמיהען אַז אַלע יודישע קהלות זאָלען באַשטימען סובסידיעס פאַר'ן ב"י סעמינאַר.

3) עס ווערט אויסגעדריקט אַ דאַנק דער אַלוועלטליכער קרן התורה צענטראַלע אין וויען און איהר פיהרער דר. ש. דייטשלענדער פאַרן צוהעלפען דער פּעדאַגאָגישער און אָרגאַניזאַציאָנעלער ענטוויקלונג פון „בית יעקב".

4) עס ווערט אויפגעפאָדערט דער ועד-הפועל זיך משתּדל צו זיין ביי דער רעגירונג: א) יעדע לעהרערין פון בית יעקב זאָל האָבען דאָס רעכט מיט איהר קוואַליפיקאַציע צו קענען אונטערריכטען למודי הדת אין די פאָלקס-שולען פאַר מיידלעך. ב) די קינדער פון דער בית יעקב שול דאַרפען ווערען באַפרייט פונ'ם רעליגיע אונטערריכט אין דער אַלגעמיינער פאָלקס-שול.

5) די באַוועגונג פון בנות אגודת ישראל דאַרפען די אָרטיגע אגודות ווי אויך די צענטראַלע אין וואַרשע מיט אַלע כּוחות שטיצען און מיטהעלפען.

6) בנות אגודת ישראל ווערט אויך לעגאַליזירט דורך אַ באַזונדערן פונקט אין אגודה-סטאַטוט.

צוליב מאַנגעל אין פּלאַץ געבען מיר נישט אַלע רעזאָלוציעס וואָס זענען נוגע בית יעקב. די זעלבע זענען געווען אויספיהרלעך געדרוקט אין „יוד".

עס איז געגרינדעט געוואָרען די שול-אָרגאַניזאַציע „חורב" און עס איז געוועהלט געוואָרען אַ צייטווייליגע לייטונג.

גענויער וועגען די באַדייטונג פון דער שול-אָרגאַניזאַציע „חורב" — אינ'ם קומענדיגען נומער.

ערשטע רשימה פון די פריינד פון בית-יעקב-זשורנאַל

אויסלאַנד

חיען: הרב דר. פנחס כהן, אדמו"ר מסאדיגער, וואָלף פּאַפּענהיים, דר. ש. דייטשלענדער, קלמן פּאַפּענהיים און שבתי שענפעלד.

ניו-יאָרק: הרב דר. ל. יונג, ישעי' און שרה הערצאָג.

בערלין: דר. נתן בירנבוים און דר. אלי' מונק.

פראַנקפורט: ר' יעקב ראָזענהיים, דר. ש. עהרמאַן, רעד. ש. שאַכנאָוויטש פּראָפ. דר. י. פונק, יעקב לאַנדוי, פּרל ראָזענבוים און פּרל. פאַלק.

האַלבערשטאַט: הערמאַן שוואַב און דר. עמיל הירש.

האַמבורג: וואָלף יאַקובזאָן און דר. באַמבערגער.

ברעסלוי: זאב און בעטי ראָטשילד.

דיס ורנ: שמואל אָסטערזעצער.

ציריך: חיים ישראל אייז.

לאָנדאָן: ה. א. גודמאַן.

גערמיסטאָן: הרב ווישאַק.

עפּעריעס: הרב משה חיים לויא.

אַנטווערפּען: פּרל. וואַקסשטאָק.

פּיטלאַנזש (פראַנק.) הנ' רייכלזאָן.

ירושלים: הרב משה חיים בלויא און גליקמאַן-פּריש.

תל-אביב: וו. לייכטער און אפרים קראָנגראַד.

פּוילען

דער גערער רבי שליט"א האָט צוגעשיקט אונזער אַדמיניסטראַציע, דורך הרב יצחק מאיר לעווין דעם אַבאָנאַמענט'ס ביטראַג פאַר 3 יאָהר מיטאַמאָל.

ריישע: הרב אהרן לעווין.

פּיעטריקאָוו: הרב מאיר שפּיראָ.

לאָדז: פּרעזעס פון דער קהלה-פערוואַלטונג ר' לייבל מינצבערג, וויצע, ה. בערגער, וו. פּרעז. פון קהלה-ראַט ר' אשר מענדעלזאָן, הרב ישראל לעוו, הרב הערצשטאַרק, פּ. ליבערמאַן, ד. צ. זילבערשטיין, ח. ד. ראָזאַנעס, לייבעל פיינגאָלד, לייבל האָראָוויץ, משה באַנדע יעקב בערלינער, יצחק רייכמאַן, לייבל פּראָהמאַן און די לעהרערינס: ראָזענבלום סאָבוטקאַ, פּאָזנער, קליגער און קנאָבלאָוויטש.

קראָקע: אשר שפּירא, פּ. סטעמפּל, משה דייטשער, מ. לוקסענבערג, פּישל כרמל, מאיר שכנא פרענקעל, בנימין זוסמאַן, מאיר הייטנער און רעד. דוד ראָזענפעלד. פרויען: שרה שענירער, דאָצענטינס לאַנדסבערג, שטשערינסקאַ און לאה וואַקסבערג.

וואַרשע: דעפּוטאַט אלי' קירשבוים הרב יצחק מאיר לעווין, הרב זילבערשטיין (פּראַגע), ראַטמאַן יעקב טראָקענהיים, רעד. מ. קאַמינער, הרב שמשון שטאָקהאַמער, א. ז. פרידמאַן, א. מ. ראַגאָווי, י. ל. אָרלעאַן, מ. בוימבערג, יואל אוננער, ישעי' כלאָדניק, ש. ראָטשטיין, וו. ליפּסקער, אברהם גורמאַן און די לעהרערינס: רייזל ראָזאַ און מלכה קוטנער.

בענדין: לעהרערין אסתר ראָזאַ און פּרל. ווייסבעקער.

טאַרנאָפּאָל: הלל זיידמאַן.

טשענסטאָכאָוו: לעהרערינס פּלידערבוים, ראָטפעלד און דער פינפטער קורס בית-יעקב-שילערינס.

אָסטראָוויעץ: חיים אהרן זילבערבערג חנה אַלטער און לעהרערין שיינמאַן.

קאָברין: אבא ווײנגאַרטען און לעהרערין שפּיראָ.

זד. וואָלע: לעהרערין טויבע און חנה רחל וויינגאָט.

וויעלון: לעהרערין הירש און פּרל. גרוימאַן.

בעלכאַטאָוו: לעהרערין שטאָקמאַן, מטאַראָווינסקאַ, שאַטאַן, קאָדזיאַל.

פּראָשניץ: כּץ, מלאַווסקאַ, פּייערשטיין און פורמיינסקאַ.

קוטנאָ: לעהרערין יערוזאַלעם, קרויט מעטאל, ראַק און ראָטענשטיין.

בלאַשקי: לעהרערין שייער, מ. טרויבע און ה. באָרענשטיין.

ראַדאָם: ליפּמאַן געליבטער און לעהרערין כּאַראָש.

לעמבערג: לוי לוסטיג.

סטאָפּניץ: שלמה קעננער.

ליסקאַ: מענדל האַנער.

נראַיעוואַ: וואָלף סטאַווינסקאַ.

טשיזשעוו: ישעי' ווינאָגראַד.

סטאָלפּצע: אברהם סאַדאָווסקי.

Bajs Jakow № 37 — WSCHÓD

WSCHÓD

Dodatek do miesięcznika „Bajs Jakow" № 37

Dr. Josef Breuer.

U źródła świętości żydowskiego życia małżeńskiego.

Z niemieckiego wolny przekład Racheli Seidemanówny.

VI

W ciemności pogrążone są owe prawa, które mają kierować także naszem życiem zmysłowem. A gdyby owe prawa na zawsze dla nas ciemnemi pozostać miały, czyż sam fakt, że B—g pragnie nam być bliskim nawet w chwili utywania nie jest dostatecznym powodem, aby na kolanach Bogu dziękować za Jego wielką łaskę?

Bóg pragnie połączyć się z ojcem i matką, aby życie ludzkie w istnienie powołać, (Nidda 3) oto podstawa naszych boskich przepisów małżeńskich.

W zmysłowem używaniu czyha niebezpieczeństwo rozpanoszenia się zwierzęcia, zaczajonego w człowieku i co za tem idzie zupełnej zagłady człowieka. Pragnieniem zaś Boga jest oddalenie tego groźnego niebezpieczeństwa od człowieka, jakoteż chęć widzenia go czystym, dumnym, oddanym służbie Bożej świadomym swej siły, panem siebie. Z tego więc usiłuje Boska wola wyrugować z życia swego narodu, wśród którego wznosi się w całym swym majestacie tron Jego, nieokiełzaną żądzę, niestrzymającą się skarbów, choć, usiłowania te są wystarczającem umotywawaniem istnienia prawa małżeńskiego. Zjednoczenie małżeńskie jest służbą bożą.

Świętą wzniosła jest chwiła, w której małżonkowie powołani zostali, Bogu w tworzeniu rodu ludzkiego być pomocnym. Warunkiem zaś obecności Boga w tej wzniosłej chwili, jest wygnanie zwierzęcia z najdalszych najskrytszych tajników istoty człowieczej.

VII

טהרה (czystośaią) nazywa nasza święta księga siłę, która człowieka zdolnym czyni do czynów wielkich i szlachetnych, sila która go powołuje do radosnej, czystej, wzniosłej służby bożej swego życia.

Siłę tę powinien człowieki wzmacniać i ochroniać troskliwie przed wszelkiem zwątleniem i obwisłością. Gdy bowiem siła owa zanika, albo też traci tylko na mocy działania, wtedy zagnieżdza się טומאה (brud), z całą swą wzmagającą się niezdolnością odbierania wrażen, ze swą głuchą, bezmyślną obojętnością, że swą niegodną człowieka wyblakłością, i zabija wkońcu wszelka tak zbawienną — swiadomość siły a tem samem i życie żydowskie.

Czystości (טהורה) służy boskie prawo małżeńskie tam gdzie ono panuje, nie pojawi się nigdy (טומאה) brud. Czyż zaś mogłaby owo słowo boże dzieci boskiego narodu do קדושה (świętości) t. z. do zbliżenia się do Boga i poddania się Jego świętej woli, powoływać, gdyby nie żywiło niezłomnego zaufania, że i rodzice tylko pod godłem טהרה życie swym dziecom dali!

VIII

Gdyby kiedykolwiek nieszczęśliwi rodzice żydowscy mieli widzieć w swych dzieciach nie głosicieli ideałów, którym sami hołdowali jeno ludzi błąkających po bezdrożach, od których sami tak stronili, niech im pociechą będzie błaga świadomość zmagań, walk i wysiłków, poniesionych w torowaniu swym dzieciom drogi do prawego życia. Inaczej zaś ma się rzecz wtedy, gdy rodzice smagani, trapieni nielitościwemi wyrzutemi twardego sumienia, widzą w zwyrodnieniu swego potomstwa tylko logiczne konsekwencje własnego swego haniebnego postępowania! Jakże okropną jest myśl że rodzice może w chwili, w której powołani zostali współdziałać przy tworzeniu człowieka, טומאה truciznę w zarodek ludzki wszczepili i w ten sposób, całe przyszłe pokolenia ludzkie za cenę pobieżnego, bezmyślnego zaspokojenia swej żądzy, na zagładę skazali!

(D. C. N.)

Łódź Grudzień 1928 r. Cena 85 gr. Rok VI, zeszyt 8 (87)
„BAJS JAKOW" (miesięcznik) Adres Red. „BAJS JAKOW", Łódź, Aleksandrowska 28.

זלאָטשעה: שלמה ריטטער.
ביליץ: י. פרענקעל. מיכל קעניג.
שערפּץ: נטע פלאָנסקער.
כעלם: מנשה ליס און משה בוקשפּאַן.
יאַראָסלאַוו: ישעי׳ קויפמאַן.
זיכלין: מאיר אַלטער, יוסף פרינץ.
אָסטראָוו-מאַז.: אליעזר פעצינער.
שירלאָוויעץ: הירש טענענבוים.
וויערזבניק: הירש מאָרגענשטערן.
ווילנאָ: הרב גריינימאַן און רעד. מאָוושאָוויטש.
גלינאָ: שמואל נאַדלער.
סאַסאָוו: מרדכי פעססעל.
מיעליץ: אלימלך שטייער.
קאָלאָמע: דר. בנציון פעסלער.
חישענראָד: אברהם משה קראָנגראַד
קעלץ: יעקב סטאַשעווסקי.
ראָחנע: דר. ל. נעמצעוויטש.
סטאָלין: נ. ש. פערלאָוו.
וולאָצלאַוועק: רחל רובינשטיין און פרל. קאָהן.
באָדזאַנאָוו: גיטל בידערמאַן און פרל. בלום.
קלעצק: רחל קעסלער.
חאַנילאָוו: חנה ליבערמאַן—לייטערין פון דאָרטיגען יתומים-הויז.
רימאַנאָוו: חנה פלוהר.
סטערצעוו: לעהרערין נאָוואָמיאַסטנער: הרבנית חי׳ אַלטער.
פּאַביאַניץ: ר. אַלטער.
ראָמבראָוו: לעהרערין לעווקאָוויץ
טעלאַקי: „ פלאם.
בריסק: „ וואָלפּאָווסקאַ.
טורעק: „ לובינסקאַ.
אָזאָרקאָוו: „ געלבלום.
מאָנעלניץ: „ פאָמפּראַנץ.
חישקאָוו: „ זיידענמאַן.
קאַלושין: „ עטינגער.
נאָוואָראָדע: „ שרעמער.
…שמינעק: „ בערלינער.
…ראָוו: „ קנאָבלאָוויטש
טשעכאַנאָוו: „ הענדעלעס.
נאָסטאַנין: „ שטערן.
טשעמיערניק: „ ראַמלער.
לאַסק: „ וואָראָצלאַווסקאַ.
קויל: לעהרערין פּראָהמאַן. הערשקאָווסקי און ראָזענטאַל.
סאַמבאָר: שרה גאָלדפעלד.
סקערניעוויץ: פרל. האָראָוויטש.
זאַוויערטשע: רבקה האָבערמאַן.
גריצע: קיילע אַלעקסאַנדראָוויטש.
קראַסנע: רייזל הויזנער.
שעראַדז: ח. מ. באַקאַלאַרז.

פּרוּעדבאָרז: לעהרערין שרעדזקאַ ח. בלאַס און מ. באַרוך.
לוטעמאָוו: לעהרערין ערדינאַסס.
כרזאַנאָוו: טויבע הענעבערג.
די אַלע אויבענדערמאָנטע פּערזאָנען האָבען בעקומען צוגעשיקט, די פריינד-קאַרטען מיט גאָלדענע אותיות צום אָנדענקען אַלס פריינד פון זשורנאַל, די זעלבע פּערזאָנען וועלען אויך אַריינגעטראָגען ווערען אין דעם גאָלדענעם בוך פון דער בית-יעקב-בעוועגונג.
פריינד-קאַרטען האָבען בעקומען:
1) מיטאַרבייטער פון רעדאַקציע וואָס האָבען שוין פּערעפענטליכט לכה״פ 3 מאמרים אין זשורנאַל.
2) אַזאַלכע פּערזאָנען וואָס האָבען ביי פערשידענע געלעגענהייטען אַרויסגעוויזען זייער מיטליף דעם זשורנאַל.
3) די וואָס האָבען איינגעצאָהלט פאַר אַגאַנץ יאָהר פּ״ט פאָראויס 8 זל.
4) די וואָס האָבען אויף זיך גענומען צו שאַפען יעדעס קוואַרטאַל מינדעסטענס 10 אַבאָנענטען וואָס זאָלען בעצאָהלען פאָראויס.
5) לעהרערינס און בנות-פיהרערינס וואָס בעמיהען זיך ביים פערשפּרייטען יעדען חודש דעם „קינדער גאָרטען" און בית-יעקב-זשורנאַל. — די צווייטע רשימה אין קומענדיגען נומער.

פון דער רעדאַקציע

צוליב מאַנגעל אין פּלאַץ, געבען מיר נישט אין היינטיגען נומער קיין שום קאָרעספּאָנדענציעס און אַזאַלכע וואָס געפינען זיך אין אונזער רשות ווערען אָנערקענט פאַר נישט מעהר אַקטועל — דאַנעגען די אַלע וואָס וועלען אונז צושיקען נייע קאָרעספּאָנדענציעס שפּעטסטענס ביז 8 טאָג נאָך חנוכה, וועלען דיזעלבע זיין געדרוקט אין קומענדיגען טבת-נומער (38).

פון דער אַדמיניסטראַציע

צום היינטיגען נומער „בית - יעקב" ווערט נישט צוגעגעבען דער „קינדער-גאָרטען" און די וואָס ווילען בעקומען די חנוכה-אויסגאַבע פון „קינדער גאָרטען" דאַרפען צו שיקען אויף אונזער טשעק-קאָנטאָ 65,613 40 גר. פאַר אַנ׳עקזעמפּלאַר — צו דער בעקוועמליכקייט פון אונזערע אַבאָנענטען אין פרעסע קאָמיטעס א. א. וו. בעטען מיר בריף נישט אַנדערש צו אַדרעסירען ווי: Red. „Bajs Jaków", Łódz skrzynka poczt. 146. און געלט צושיקען דורך אונזער טשעק-קאָנטאָ 65,613.

די אַבאָנענטען וואָס וועלען אין די חנוכה-טעג נישט בענייען דעם אַבאָנאַמענט אויפ׳ן צווייטען קוואַרטאַל וועלען דעם זשורנאַל נישט בעקומען צוגעשיקט — די וואָס וועלען צום ערשטען קוואַרטאַל צושיקען נאָך 6 זל. וועלען ווערען פערעכענט אַלס יעהרליכע אַבאָנאָמענטען און זייערע נעמען וועלען ווערען פערעפענטליכט אין קומענדיגען נומער.

וועגען אונזער אנקעטע פאַר׳ן „אלמאנאך"

אויף אונזער אָנקעטע אין פריהערדיגען נומער „בית יעקב" (36) פאַר׳ן „בית יעקב אַלמאַנאַך" האָבען נאָכנישט געענטפערט אַלע בית יעקב שולען און בנות גרופען. מיר ווענדען זיך דעריבער צו די שולען און בנות אָרגאַניזאַציעס וואָס האָבען נאָכנישט געענטפערט תיכף דאָס צו טהון — העלפט מיט צו ערמעגליכען אַ פולע און גענויע רשימה און סטאַטיסטיק פון אונזער בעוועגונג פאַר אַ מאָנומענטאַלע אויסגאַבע ווי ס׳וועט זיין דער „אַלמאַנאַך".

מב״ך אני בברכת מזל טוב חמה ונלבבה את חברי לעטי ולדעה העסקן החרוץ הנכבד הרב **ראובן הורוויץ** מלבוב, לנשואיו.
יה״ר שימשוך הלאה את עבודתו בשביל רעיוננו מתוך הרחבה, ותורה וגדולה יתאחדו על שלחנו.

הלל זיידמאַן מטרנופול.

Red. i wyd. Lezer Gerszon Frydenzon. Druk. D. Szczecińskiego, Łódź, Pr. Narutowicza 11.